

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

**Diplomsko delo
visokošolskega programa**

**DENACIONALIZACIJA IN ŠPEKULATIVNI
POSILI**

Simona Gruden

Ljubljana, december 2008

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo
Visokošolskega programa

DENACIONALIZACIJA IN ŠPEKULATIVNI POSLI

Kandidatka: Simona Gruden

Številka indeksa: 04032519

Mentor: izred. prof. dr. Janez Čebulj

Ljubljana, december 2008

POVZETEK

Tako, kot se z nacionalizacijo vzame neko premoženje, se ga z denacionalizacijo vrne. Denacionalizacija je vrnitev podržavljenega premoženja v naravi. Če vrnitev premoženja ni možna, denacionalizacija obsega plačilo odškodnine v obliki nadomestnega premoženja, vrednostnih papirjev ali v denarju. Obstaja vrsta ovir, zaradi katerih vrnitev premoženja v naravi ni možna. Ena izmed njih je tudi vračanje podržavljenega premoženja, ki je v sredstvih pravne osebe v mešani lastnini. 4. odstavek 16. člena ZDen pravi, da se v takšnem primeru podržavljeno premoženje vrača le z vzpostavitvijo lastninskega deleža na kapitalu pravne osebe do višine podržavljenega premoženja. To določbo je pozneje, zaradi skladnosti z ustavo, presojalo tudi Ustavno sodišče in jo s svojo odločbo razveljavilo, če imamo opravka s špekulativnimi posli. Upravne enote so v zvezi s tem, kako ravnati v takšni situaciji, od Ministrstva za okolje in prostor ter Upravnega sodišča prejele podrobnejša navodila. Slednja narekujejo, da je potrebno najprej ugotoviti razmerje med zasebnim in družbenim kapitalom v času, ko je podjetje v mešani lastnini ustanovljeno. Če se izkaže, da je eden izmed deležev bagatelen, se podržavljeno premoženje vrača v naravi, ne glede na status denacionalizacijskega zavezanca. V kolikor upravni organ ne ugotovi bagatelnosti, mora oceniti razmerje med zasebnim vložkom in premoženjem denacionalizacijskih upravičencev, ki sestavlja premoženje podjetja v mešani lastnini. V kolikor bo upravni organ ugotovil, da je lastninski vložek v očitnem nesorazmerju z vrednostjo premoženja denacionalizacijskih upravičencev, bo podana podlaga za vračilo v naravi. Če upravni organ ne ugotovi bagatelnosti oziroma nesorazmernosti, pa mora ugotavljati špekulativnost v smislu, ali se je družbeno podjetje preoblikovalo v družbo v mešani lastnini zato, da bi se izognilo statusu zavezanca oziroma vračilu premoženja v naravi.

Ključne besede: nacionalizacija, denacionalizacija, Zakon o denacionalizaciji, ovire pri vračanju podržavljenega premoženja, špekulativni posli, bagatelni lastninski vložki, nesorazmernost lastninskih vložkov.

SUMMARY

The same way nationalization takes away particular assets, denationalization returns them. Denationalization is a restitution of nationalized assets in kind. If the restitution is not possible, the denationalization includes the payment of reparations in the form of substitutional assets, stocks or money. There are numbers of obstacles that incapacitate the restitution of assets in kind. One of them is the restitution of nationalized assets, which are in means of a corporate body in mixed ownership. Paragraph 4, article 16 of the Denationalization law states, that in such case the nationalized assets are returned only with the reestablishment of the capital ownership share of the corporate body to the extend of the nationalized assets. This provision was later estimated by the Constitutional court because of its accordance with constitutionality. The court annulled it with a provision in the case of dealing with speculative businesses. The administrative units got detailed manuals from the environmental ministry about handling in such cases. The manual states, that the first thing to do in such case is to ascertain the relation between private and social capital at the time, when the company with mixed ownership was founded. If it shows, that one of the shares is trifling, the nationalized assets have to be returned in kind with regards to the status of the denationalization ratepayer. If the administrative organ does not ascertain trifling, it has to evaluate the relation between the private stake and the assets of the denationalization claimants, which constitute the fortune of the company with mixed ownership. If the administrative organ ascertains, that the ownership stake is clearly in disproportion with the value of the denationalization claimant assets, a ground for the restitution in kind will be handed. If the administrative organ does not ascertain any trifling or disproportion, it has to ascertain speculation in the sense of, did the social company transform to a company with mixed ownership because it would in this case avoid the status of a ratepayer or the assets in kind restitution.

Key words: nationalization, denationalization, Denationalization law, obstacles for the restitution of denationalized assets, speculative businesses, trifling property stakes, disproportion of property stakes.

KAZALO:

POVZETEK.....	ii
SUMMARY	iii
1 UVOD.....	1
2 NACIONALIZACIJA.....	3
2.1 POJEM IN IZPELJAVA NACIONALIZACIJE	3
2.2 STOPNJE V PROCESU PODRŽAVLJENJA	4
2.2.1 Patriotična nacionalizacija	4
2.2.1.1 Konfiskacija oziroma zaplemba.....	4
2.2.1.2 Sekvester.....	5
2.2.2 Prva nacionalizacija.....	6
2.2.3 Druga ali dopolnilna nacionalizacija.....	7
2.2.4 Tretja nacionalizacija	8
3 DENACIONALIZACIJA	9
3.1 POJEM IN NAMEN DENACIONALIZACIJE.....	9
3.2 PRAVNI VIRI DENACIONALIZACIJE	9
3.2.1 Zakon o denacionalizaciji ter odločbe ustavnega sodišča	9
3.2.2 Posamezni zakoni	11
3.2.3 Podzakonski predpisi.....	12
3.3 ZAKON O DENACIONALIZACIJI	12
3.3.1 Pogoji za denacionalizacijo	13
3.3.1.1 Podlaga poddržavljanja.....	13
3.3.1.2 Osebe, ki so upravičene do denacionalizacije	13
3.3.1.2.1 Fizične osebe	14
3.3.1.2.2 Pravne osebe	14
3.3.1.3 Vrsta premoženja, ki je predmet denacionalizacije.....	15
3.3.1.4 Rok za vložitev zahteve	15
3.3.1.5 Izključitev denacionalizacije	15
3.3.2 Oblike denacionalizacije	16
3.3.3 Zavezanci za denacionalizacijo.....	17
3.3.4 Stranke v postopku.....	17
4 ŠPEKULATIVNI PRAVNI POSLI	18
5 OVIRE DENACIONALIZACIJE ZARADI ŠPEKULATIVNIH POSLOV	20
5.1 ZAHTEVA ZA VRAČILO PODRŽAVLJENEGA PREMOŽENJA.....	20
5.2 PRVOTNI DENACIONALIZACIJSKI POSTOPEK	21
5.2.1 Ugotavljanje pogojev ali je poslovni prostor mogoče vrniti v naravi....	22
5.2.2 Vračanje premoženja, ki je med sredstvi pravnih oseb v mešani lastnini	24
5.2.2.1 Odločba Ustavnega sodišča.....	24
5.2.2.2 Navodilo Ministrstva za okolje in prostor	25
5.2.3 Odločanje o predmetni zadevi	27

5.3	PONOVNI DENACIONALIZACIJSKI POSTOPEK.....	27
5.3.1	Ugotavljanje bagatelnosti ter presojanje nesorazmernosti	29
5.3.1.1	Ocenitev vrednosti predmetnega poslovnega prostora	29
5.3.1.2	Vpogled upravnega organa v dokumentacijo, ki jo vodi pod šifro »A«.	30
5.3.1.2.1	Vpogled v izvedeniško mnenje finančne izvedenke	30
5.3.1.2.2	Pripombe zavezanca na izvedeniško poročilo.....	34
5.3.1.2.3	Ugotavljanje ali so pripombe zavezanca utemeljene	35
5.3.1.2.4	Ugotovitev, razvidna iz cenitvenega poročila izvedenke.....	36
5.3.1.2.5	Pripombe zavezanca ter mnenje upravnega organa	37
5.3.1.2.6	Končna ugotovitev upravnega organa glede nesorazmernosti....	38
5.3.2	Ugotavljanje špekulativnosti poslov.....	39
5.3.2.1	Izjava zaslišane priče.....	39
5.3.2.2	Navedbe denacionalizacijskega zavezanca	40
5.3.2.3	Navedbe upravnega organa	42
5.3.2.4	Presojanje špekulativnosti.....	42
5.3.2.4.1	Kdaj je družbeno pravna oseba izvedla statusno preoblikovanje	43
5.3.2.4.2	Ali se je ob statusnem preoblikovanju že lahko vedelo za ZDen.	43
5.3.2.4.3	Kolikšen del premoženja tvori poddržavljeno premoženje.....	44
5.3.2.4.4	Sklep upravnega organa	44
5.3.2.5	Poslovanja zavezanca po statusnem preoblikovanju.....	45
5.3.2.6	Upoštevanje načela vestnosti in poštenja	46
5.3.3	Zaključek upravnega organa.....	48
5.3.4	Poročilo o ugotovljenem pravnem in dejanskem stanju	50
5.3.5	Odgovor zavezanca.....	50
5.3.6	Ugotovitev ter odločitve upravnega organa	51
5.4	PRITOŽBA ZOPER ODLOČBO PRVOSTOPENJSKEGA ORGANA.....	52
5.5	TOŽBA V UPRAVNEM SPORU	53
5.6	REVIZIJA ZOPER SODBO UPRAVNEGA SODIŠČA	54
6	ZAKLJUČEK.....	56
	LITERATURA.....	59
	VIRI	60
	SEZNAM SLIK	61
	IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA.....	62

1 UVOD

Slovensko dvajseto stoletje je polno najraznovrstnejših gospodarskih in socialnih prelomov. Pri tem izstopa zlasti zanimivo dejstvo, da so Slovenci svojo vsakokratno državnost tako znotraj Jugoslavije kot s samostojno državo začeli z lastniškimi spremembami, socialnimi programi, dolžniškimi krizami in denarnimi reformami. To se je dogajalo tako leta 1918/1919 («nacionalizacija», agrarna reforma, denarna reforma, dolgovi), kot po letu 1945 (podržavljanje, agrarna reforma, denarna reforma, socialni programi) in se dogaja tudi po letu 1991 (lastninsko preoblikovanje, denacionalizacija, razreševanje dolžniške krize, socialni programi).

Namen diplomske naloge je predvsem predstaviti ovire pri vračanju podržavljenega premoženja, ki so nastale zaradi špekulativnih poslov pravne osebe v mešani lastnini, s katerimi se je želela izogniti posledicam Zakona o denacionalizaciji, to je vrnitvi premoženja v naravi. Poleg tega pa je namen diplomske naloge tudi, da na podlagi opisanega primera ugotovim pomanjkljivosti izvedenega denacionalizacijskega postopka in jih poskušam odpraviti.

Diplomska naloga je razdeljena na štiri vsebinska poglavja, ki si sledijo v nekem logičnem zaporedju.

Za lažje razumevanje pomena denacionalizacije sem se najprej lotila njenega protipomena nacionalizacije in na podlagi tega ugotavljala, zakaj je bilo premoženje, ki se sedaj vrača, sploh vzeto. Odgovor na to vprašanje se skriva v prvem poglavju diplomske naloge, ki nosi naslov nacionalizacija. Tukaj bomo videli, kdo je njen pobudnik in zakaj ter kako se je lotil njenega uresničevanja.

Nadalje sem ugotavljala, zakaj se premoženje, ki se je v prejšnjem sistemu tako vneto podržavljalo, sedaj vrača. Odgovor na to vprašanje najdemo v poglavju z naslovom denacionalizacija. To poglavje se začne z opredelitvijo pojma ter namena denacionalizacije ter navedbo njenih pravnih virov. Videli bomo, da je materialnopravne podlage za odločanje o denacionalizacijskih zahtevah kar precej, med najpomembnejšo pa seveda sodi Zakon o denacionalizaciji (v nadaljevanju ZDen) skupaj z nekaterimi odločbami ustavnega sodišča, ki so vplivale na spremembo oziroma dopolnitev njegove vsebine. Del vsebine omenjenega zakona sem na kratko predstavila v podpoglavju z naslovom Zakon o denacionalizaciji. Zakon je natančno določil premoženje, ki je predmet vračanja in pogoje za pridobitev statusa upravičenca do denacionalizacije. Na podlagi teh določb so osebe (pravne in fizične), ki izpolnjujejo zakonske pogoje, pridobile določeno pravico, to je pravico zahtevati vrnitev premoženja, na katerem so imele pred podržavljenjem lastninsko pravico. Nadalje zakon določa tudi oblike denacionalizacije, med katerimi je primarna oblika vrnitev podržavljenega premoženja v naravi. Tu pa se lahko pojavijo ovire, zaradi katerih takšna oblika ni možna in se jo lahko izpelje le v drugačni obliki, na primer v obliki odškodnine. Ovir je lahko kar nekaj, ena izmed njih pa je tudi vračanje premoženja pravnih oseb v mešani lastnini, ki pa jo lahko prebrodimo, če imamo

opravka s špekulativnimi posli. Kako se postopa v takšni situaciji, bomo videli na primeru iz prakse upravne enote Ljubljana. Zakon pa določa tudi zavezanca za vračilo premoženja. Komu pa bo ta status priznan, je odvisno od oblike vračanja. Zakon za denacionalizacijo v obliki odškodnine praviloma določa druge zavezanca kot za denacionalizacijo v obliki vrnitve v naravi.

Naslednje poglavje je namenjeno opredelitvi pojma špekulativni posli, katerega pomen pa v pravni teoriji ni povsem jasno opredeljen, saj se špekulativni posli, ki se pojavljajo v denacionalizaciji, razlikujejo od teh, ki so opredeljeni v Slovarju slovenskega knjižnega jezika ter Zakonu o varstvu konkurence, ki pa sta tudi edina predpisa, ki omenjata ter pojasnjujeta tovrstne posle. Zato pa je treba pri pojmovanju špekulacije, ki se pojavlja v denacionalizaciji, slediti stališču Ustavnega sodišča Republike Slovenije, da je špekulativnost, po določbi 89. člena ZDen, treba interpretirati v smislu načela poštenega izvrševanja pravic, ob tem pa upoštevati okoliščine, iz katerih bi izhajalo, da je bilo statusno preoblikovanje podjetja izvršeno z namenom pridobitve večinskega upravljalškega deleža v podjetju in se izogniti posledicam ZDen, to je vrnitvi podržavljenega premoženja. Poleg tega pa med takšne posle sodijo tudi okoliščine, ko se izkaže, da gre za bagatelne lastninske oziroma družbene deleže ali pa očitno nesorazmernost lastninskih vložkov s premoženjem denacionalizacijskih upravičencev, ki je med sredstvi pravne osebe v mešani lastnini.

Zadnje poglavje pa je namenjeno oviram pri vračanju podržavljenega premoženja zaradi špekulativnih poslov družbe v mešani lastnini, s katerimi se je še kot družba v družbeni lastnini želela izogniti vračilu podržavljenega premoženja v naravi. Ta problem je prikazan na konkretnem primeru, in sicer skozi celoten denacionalizacijski postopek (vse od vložitve zahtevka, ugotavljanja pogojev, ki so potrebni za uvedbo postopka, ugotavljanja pogojev, ali je premoženje mogoče vrniti v naravi, odločanja o zahtevi ter do upravnega spora zoper sprejeto odločitev). Tu bomo videli, kako je upravni organ ugotavljal razmerja, ki po odločbi Ustavnega sodišča dopuščajo izključitev določbe 4. odstavka 16. člena ZDen in nadalje, kako so njegovo odločitev sprejeli višji organi, ki imajo opravka z denacionalizacijo.

2 NACIONALIZACIJA

2.1 POJEM IN IZPELJAVA NACIONALIZACIJE

Kjer je zasebna lastnina, je tudi potreba, da se najde način, kako naj se ta zasebna lastnina, čeprav jo štejejo za človeku prirojeno pravico, vendarle omeji. To je mogoče le tedaj, kadar je tak poseg v lastnino ustavno dopusten in kadar je izkazan javni interes. Glede na to značilnost uvrščamo institut razlastitve v sistem upravnega prava (Šturm v: Čebulj in Strmecki, 2005, str. 219).

Nacionalizacija je politično gospodarski ukrep, s katerim se prisilno poddržavi privatna lastnina z nadomestilom ali brez njega bivšim lastnikom. V skladu s svojo taktiko se je vodstvo Komunistične partije Jugoslavije (v nadaljevanju KPJ) za ta prisilni legalni odvzem premoženja odločilo decembra 1946, torej leto in pol po prevzemu politične oblasti (Prinčič, 1994, str. 52).

V skladu s svojim revolucionarnim značajem je bil cilj KPJ, da se po prevzemu politične oblasti čim prej polasti tudi »komandnih« položajev v gospodarstvu ter s pomočjo konfiskacije, nacionalizacije in še drugih ukrepov pride do obsežnega državnega gospodarskega sektorja, preko katerega bo lahko preoblikovala gospodarsko življenje v državi.

Pri snovanju taktike za doseg tega cilja je vodstvo KPJ upoštevalo zunanje in notranje okoliščine ter sovjetske izkušnje. Pri tem je spoznalo, da se ne smejo prezgodaj in po nepotrebnem zaletavati, saj bi tako poslabšali notranje razmere in zunanjepolitični položaj države. Partija se je na podlagi tega odločila za taktiko »postopne dušitve« privatnega sektorja oziroma za bolj preudarno in prikrito krepitev državnega sektorja (Prinčič v: Borak in Lazarevič, 1996, str. 121).

Osnovni način razlaščenja oziroma poddržavljanja (nacionalizacije) je bila v času vojne in prvo leto in pol po njej zaplomba. Bila je osnovni način prenosa zasebne lastnine v državno lastnino vse do uzakonitve nacionalizacije kot zakonskega akta konec 1946 leta. Ta nacionalizacija je pomenila odvzem premoženja načeloma sicer proti odškodnini, ki pa je bila zgolj simbolična in še ta se največkrat ni izplačala (Šturm v: Čebulj in Strmecki, 2005, str. 221).

Tak način razlaščenja je potekal tako, da so večji del podjetij, ki so bila pomembna za obvladovanje gospodarstva v državi in za začetek pospešene industrializacije poddržavili z zakoni, ki so kot kazen predvideli trajno (konfiskacija) ali začasno (sekvester) zaplombo premoženja. KPJ je s pomočjo teh ukrepov že do konca leta 1945 obvladovala gospodarsko življenje v državi. Uradna nacionalizacija, ki je bila v primernem političnem trenutku izpeljana na podlagi zakona, je bila tako skorajda formalnost, saj je zajela le tista maloštevilna podjetja, ki do tedaj še niso bila poddržavljena. Prednost te taktike je bila v tem, da nacionalizacija takoj po prevzemu oblasti ni bila tako nujen in usodno potreben ukrep. Zagotavljala je še nekatere

druge »pozitivne« učinke. S konfiskacijo na primer je sodišče lahko brez odškodnine zaplenilo celotno premoženje določene osebe, z nacionalizacijo pa bi bil odvzet samo »gospodarski del«, to je podjetje. Poleg tega pa bi bil ta odvzem vezan na določeno odškodnino.

Z zakonom o nacionalizaciji zasebnih gospodarskih podjetij so bila podržavljena vsa velika in pomembna gospodarska podjetja v državi. Na ta način je socialistični ali državni sektor postal vodilni, kar je bil pogoj za uvedbo načrtnega gospodarstva in za začetek pospešene industrializacije države (Prinčič v: Borak in Lazarević, 1996, str. 122-123).

2.2 STOPNJE V PROCESU PODRŽAVLJENJA

2.2.1 Patriotična nacionalizacija

Prvo obdobje v procesu podržavljanja zasebne lastnine v slovenskem delu Jugoslavije se je začelo že v času druge svetovne vojne in je trajalo do decembra 1964. leta. Sodobniki so ga imenovali obdobje patriotične nacionalizacije, ker je večina ukrepov, s katerimi je zasebna lastnina prešla v trajno ali začasno državno last (o agrarni reformi ne govorimo), imela značaj »represivnih ukrepov zoper vse protiljudske elemente, domače in tuje« s katerimi so dosegli podoben učinek, kot bi ga imela uradna nacionalizacija. Zablembo (konfiskacija) in začasna državna uprava (sekvester) sta bili osrednji obliki nasilnega vzpostavljanja državnega oziroma splošnega ljudskega premoženja. Ostale oblike so bile: prevzem bivšega kraljevega, banovinskega in občinskega premoženja, darilne in najemne pogodbe ter odkupi delnic (Prinčič v: Borak in Lazarević, 1996, str. 123).

Z navedenimi ukrepi je nova oblast že do konca 1945. leta obvladovala celotno bančništvo, zunanjo trgovino, zavarovalništvo, promet ter večji del industrije, trgovine, gostinstva in gradbeništva. Iz naštetih razlogov izvedba nacionalizacije takoj po vojni ni bila tako nujna in usodna potreba.

V tem obdobju so pristojni državni organi podržavljeno premoženje že začeli pripravljati za vključitev v novi gospodarski sistem. Bivša zasebna ali državna podjetja so začeli ukinjati ali združevati, spreminjati njihovo vodstveno strukturo in proizvodne programe ter jih odstopati v upravo zveznim, republiškim ali krajevnim organom.

Zasebno premoženje, ki ni bilo podržavljeno, je bilo omejeno in pod popolnim nadzorom (Prinčič, 1994, str. 30).

2.2.1.1 Konfiskacija oziroma zablembo

Zablembo premoženja je po zakonu o zablembi premoženja in o izvrševanju zablemb (Uradni list DFJ, št. 40/45, Uradni list FLRJ, št. 61/46) prisilni odvzem v korist države

celotnega imetja (popolna zaplemba) ali določenega dela imovine (delna zaplemba) brez povračila (Juren in Finžgar, 1992, str. 16).

Izvajala se je kot oblika kazni, tako zaradi sodelovanja z okupatorjem oziroma narodnega izdajstva, kot tudi zaradi nekaterih dejanj, ki so bila v novi zakonodaji označena za protinarodna in protirevolucionarna. Predvidena je bila kot ukrep, s pomočjo katerega je nova oblast ne samo odvzela premoženje notranjim in zunanjim nasprotnikom in omejila prostor za njihovo politično delovanje, ampak hkrati tudi ustvarila pogoje za vzpostavljanje novih lastninskih odnosov oziroma splošnega ljudskega premoženja.

Zaplembe so se izvrševale na podlagi različnih odlokov ter predpisov med katerimi pa je bil najpomembnejši odlok predsedstva AVNOJ iz 21. novembra 1944, na podlagi katerega je bilo izvedenih največ zaplemb. Na podlagi omenjenega odloka je bilo zaplenjeno vse premoženje nemškega rajha in njegovih državljanov na ozemlju Jugoslavije, premoženje oseb nemške narodnosti (z izjemo tistih, ki so se borili v partizanskih enotah ali so bili državljani nevtralnih držav in se med okupacijo niso vedli sovražno), kakor tudi vse premoženje vojnih zločincev, okupatorjevih sodelavcev ter vseh oseb, ki jih je sodišče obsodilo na izgubo imetja v korist države.

Preostale zaplembe so bile izrečene na podlagi zakonov, ki so kot eno izmed kazni predvideli zaplembo imetja. Ti so bili npr. Zakon o pobijanju nedopustne špekulacije in gospodarske sabotaže, Zakon o odvzemu vojnega dobička v času okupacije, Zakon o kaznivih dejanjih zoper narod in državo, in še nekateri drugi.

Izvedbo zaplembnega postopka, in to ne glede na podlagi katerega zakona so zaplembo izvedli, je določal zakon o zaplembi imovine in o opravljanju zaplembe iz junija 1945. Premoženje, ki je bilo pravnomočno zaplenjeno, se praviloma ni vračalo nikomur. Izjeme so bile dopustne le v posebnih primerih.

Konfiscirano premoženje je zajemalo nepremičnine: industrijske, trgovske, gozdarske, kmetijske, prometne, stanovanjske in še druge gospodarske objekte in naprave ter premičnine: denar, dragocenosti, delnice in še druge denarne terjatve in zahteve (Prinčič, 1994, str. 32-35).

2.2.1.2 Sekvester

Sekvester oziroma začasna uprava državnih organov je bila predvidena že v Fočanskih in Krajiških predpisih. Z odlokom Avnoja z dne 21. novembra 1944 je bila »pridržana« za primere, ko usoda lastnikov premoženja, katere je okupator odvedel, odselil ali so sami pobegnili, ni bila znana, in za primere, ko je šlo za premoženje zavezniškega in nevtralnega kapitala, katero je postalo last tretjih oseb pod pritiskom okupacijskih oblasti.

V zakonu o zaplembi premoženja in o izvrševanju zaplembe, ki je bil sprejet junija 1945, je bil opredeljen kot začasen odvzem uprave nad celotnim ali delom

premoženja, za katerega se je pričakovalo, da bo zaplenjeno v korist države. V smislu tega zakona je bil sekvester že razumljen kot oblika, s katero je država zaščitila premoženje, do katerega bo prej ali slej prišla, hkrati pa upravičencu, t.j. njegovemu lastniku na ta način preprečila, da bi »s svojo lastnino razpolagal in tako zaplembo otežkočal«.

Lastnina je formalno še obstajala »nedotaknjena« in je pripadala osebi, kateri je bila sekvestrirana. Formalno zato, ker se državni organi kot začasni upravitelji niso omejili le na vodenje sekvestriranih podjetij, ampak so si prisvajali tudi dohodke teh podjetij ter jih odvajali na poseben račun državne investicijske banke. Tako se je vsa akumulacija sekvestriranih podjetij odvajala v korist države in ni bila pridržana za formalnega lastnika. Sekvester je tako »praktično v vsakem pogledu pomenil isto kot nacionalizacija«.

Uprava razlaščenega premoženja ni prinašala večjega gospodarskega učinka. Nasprotno pa je bila za novo jugoslovansko državo zelo pomembna akumulacija tujega, t.j. zavezniškega in nevtralnega kapitala, ki je bila z ozirom na njegovo prisotnost v predvojnem jugoslovanskem gospodarstvu precejšnja. Tako so v Sloveniji do konca marca 1946 zaplenili 39 podjetij, ki so bila najprej pod sekvestrom in v katerih je bil udeležen tuji kapital nenemškega izvora. Več kot polovica lastnikov zaplenjenih podjetij je imela švicarsko ali češko državljanstvo.

V istem času, to je aprila 1946, je Javno tožilstvo začelo uresničevati načrt, po katerem naj bi sekvester »likvidirali«. Po tem načrtu naj bi do konca leta sekvestrirana podjetja zaplenili ali jih vrnili lastnikom. V kolikšnem obsegu naj bi se vrnilo premoženje, ki je bilo pod začasno upravo, je določil zakon, ki je začel veljati 17. avgusta. Ta je predvidel dva »izjemna primera«, ko se premoženje ni smelo vrniti lastnikom, temveč je prišlo v državno last. Prvi primer se je nanašal na gospodarska podjetja, pri katerih so bile med odsotnostjo lastnika opravljene investicije večjega obsega. Drugi primer pa je veljal za tista gospodarska podjetja, ki so dobila pomembno mesto pri vzpostavljanju načrtnega gospodarstva.

Od maja 1945 do decembra 1946 je bila pod sekvestrom vrsta podjetij, največ na področju industrije (Prinčič, 1994, str. 35-37).

2.2.2 Prva nacionalizacija

Jeseni 1946 se je partijsko vodstvo odločilo, da bo težišče gospodarskih naporov preneslo na oblikovanje petletnega gospodarskega načrta in začetek pospešene industrializacije države. Za uresničitev take gospodarske politike je bilo treba državni sektor »količinsko in vsebinsko okrepiti«. Partijsko vodstvo je presodilo, da je nastopil čas za nacionalizacijo, kajti nevarnosti, da bi se zaradi nje poslabšale notranje in zunanje politične razmere ali bilo prizadeto gospodarsko življenje v državi, ni bilo več.

Zakon o nacionalizaciji zasebnih gospodarskih podjetij, je poddržavil velika in pomembna gospodarska podjetja v državi. Za veliko podjetij je bil ta gospodarsko-

politični ukrep le formalnega pomena, saj so bila že pred tem preoblikovana v državna podjetja. Prva nacionalizacija v Sloveniji je decembra 1946. leta skupno zajela več kot 500 gospodarskih podjetij, to je skoraj vsa veletrgovska, prometna in gradbena, velik del industrijskih in lesnopredelovalnih podjetij, mnogo trgovin in hotelov. Tako je postala država lastnica vseh večjih, skupaj pa več kot polovice gospodarskih podjetij, s čimer je bil izpolnjen pogoj za uvedbo načrtnega gospodarstva in za začetek industrializacije (Prinčič v: Borak in Lazarevič, 1996, str. 125-126).

2.2.3 Druga ali dopolnilna nacionalizacija

Velike težave, ki so že v letu 1947 spremljale uresničevanje prvega petletnega načrta (zlasti na področju kapitalne izgradnje, trgovine in kmetijstva), so silile partijsko vodstvo, da je začelo razmišljati o novi nacionalizaciji. S tem ukrepom je KPJ konec pomladi 1948. leta vzpostavila državno socialistične odnose v najpomembnejših gospodarskih panogah, pomembnejših kulturnih in zdravstvenih ustanovah. Državni gospodarski sektor je postal prevladujoč, saj je združeval 93 odstotkov vseh gospodarskih podjetij.

Na podlagi zakona o drugi nacionalizaciji je bilo v Sloveniji konec aprila in v začetku maja 1948. leta podržavljenih 769 gospodarskih podjetij oziroma vsa preostala privatna in tuja industrijska, rudarska, kreditna in zavarovalna podjetja, samostojne elektrarne, vinske kleti, skladišča s površino nad 70m², prevoziška podjetja, hoteli, privatne bolnice, sanatoriji in kinematografi (Prinčič v: Borak in Lazarevič, 1996, str. 126-127).

Na področju lastninskih odnosov je bil izveden še en proces, ki je bil prav tako pomemben za okrepitev in novo organizacijo državnega gospodarskega sektorja, kot sta bili obe nacionalizaciji. To je bila t.i. »likvidacija«, »načrtna odstranitev« ali prevzem manjših zasebnih trgovinskih in trgovskih podjetij.

Postopek za odstranitev srednjih in majhnih podjetnikov je temeljil na zakonskih predpisih¹ in ekonomskih ukrepih², ki so zasebnikom otežili poslovanje in jih spravili v tako podrejen položaj, da so kmalu opustili dejavnost ali skupaj z lokalom prešli v državni sektor. Tistim, ki so vztrajali so podjetje nacionalizirali ali zaplenili. Npr. maja 1948 so v akciji, ki je zajela vso državo, zaplenili veliko zasebnih trgovin. Na ta način je državni gospodarski sektor dobil vodilni položaj tudi na področju drobne trgovine in gostinstva (Prinčič, 1994, str. 79).

---

¹ Med njimi je bila najpomembnejša Uredba o potrebi dovolila za izvrševanje trgovinskega obrata iz marca 1946, saj je oblastnim organom omogočila, da niso izdali dovoljenja oziroma odklonili registracijo trgovinam, za katere so ocenili, da njihovo poslovanje ne ustreza splošnemu ali lokalnemu interesu.

² Poleg tega, da je oblast zasebnikom odredila način poslovanja, pa je v letu 1948 uvedla sistem notranjega tržišča (načrtno razdeljevanje industrijskega blaga, zagotovljena preskrba, vezana trgovina,...), v katerem ni bilo več prostora za zasebnike, saj so ti lahko prodajali določeno blago le še po nižjih oziroma enotnih cenah, medtem ko so državne in zadružne trgovine lahko isto blago prodajale po višjih oziroma komercialnih cenah.

2.2.4 Tretja nacionalizacija

Potrebo po tretji nacionalizaciji je državno vodstvo opravičevalo z notranjimi okoliščinami, med katerimi sta izstopali dve. Prva je bil stanovanjski problem, ki je bil zaradi posledic vojne pereč in težko obvladljiv že v letu 1945 in 1946, v naslednjih letih pa se je zaradi nasilnega spreminjanja socialne strukture le še poglobljajal. Druga okoliščina je bila, da še ni bila načrtovana meja zasebne lastnine na stanovanjskem področju, ki bi ustrezala »ideji in praksi socializma«. Tudi vprašanje razpolaganja z zazidalnimi površinami v mestih še ni bilo rešeno. V takih okoliščinah je oblast presodila, da je nacionalizacija stanovanj nad določenim lastniškim maksimumom, nacionalizacija zasebnih poslovnih prostorov in zgradb ter gradbenih zemljišč najhitrejša, najcenejša in s političnega vidika tudi najbolj učinkovita rešitev tega vprašanja. Ocenila je, da bo tako brez večjih vlaganj in v kratkem času zagotovila prebivalcem, pa tudi številnim organizacijam, veliko število stanovanjskih in poslovnih prostorov ter gradbenih parcel.

S tretjim zakonom o nacionalizaciji, ki ga je zvezna skupščina sprejela konec decembra 1958. leta, so v Sloveniji nacionalizirali okoli 5300 stanovanjskih in poslovnih zgradb ter okoli 113000 gradbenih parcel s skupno površino okoli 12000 ha. S tem zakonom se je v Jugoslaviji končalo obdobje množičnega podržavljanja. Zvezna ustava iz leta 1963 ni več omenjala nacionalizacije kot oblike podružbljanja nepremičnin (Prinčič, 1994, str. 108-109).

3 DENACIONALIZACIJA

3.1 POJEM IN NAMEN DENACIONALIZACIJE

Denacionalizacija je skupen pojem, ki se nanaša na vrnitev premoženja nekdanjim lastnikom, ki je bilo podržavljeno v obdobju po drugi svetovni vojni. V strokovni literaturi je na splošno opredeljena kot pojem, ki je nasproten nacionalizaciji in pomeni akt njene ukinitve. V materialnopravnem pomenu je denacionalizacija ukinitve nacionalizacije (točneje podržavljenja neke stvari ali drugega premoženja) in vzpostavitev lastninske ali druge pravice prejšnjega lastnika oziroma titularja.

Po zakonu (Zden, 2. člen) je denacionalizacija vrnitev podržavljenega premoženja v naravi (vrnitev premoženja). Če vrnitev premoženja ni možna, denacionalizacija obsega plačilo odškodnine v obliki nadomestnega premoženja, vrednostnih papirjev ali v denarju (odškodnina).

Slovenija je z osamosvojitvijo ter s sprejetjem nove ustave postala demokratična, socialna in pravna država, katere temeljno načelo je pravičnost, ki se kaže v odpravi z odvzemom premoženja povzročenih krivic. Da bi se prilagodili novemu pravnemu ter političnemu sistemu, pa je bilo treba sprejeti Zakon o denacionalizaciji.

Že iz samega besedila zakona ter tudi iz zakonodajnega gradiva, ki je bil podlaga za sprejem zakona (Predlog za izdajo zakona o denacionalizaciji - Poročevalec Skupščine RS, št. 7/1991, Predlog zakona o denacionalizaciji - Poročevalec Skupščine RS, št. 21/1991), jasno izhaja, da je bil namen denacionalizacije gospodarske in politične narave. Gospodarski namen se kaže v tem, da daje podlago za lastninjenje pomembnega segmenta do tedaj družbenega premoženja, politični pa v tem, da se popravi del krivic, ki so bile storjene nekdanjim lastnikom premoženja. Iz slednjega, političnega namena izhaja pomembna omejitev, naj denacionalizacija ne bi bila podlaga za povzročanje novih krivic, kar pomeni, naj ne posega v že obstoječa lastninska razmerja. Navedena namena eden drugega do neke mere izključujeta, kar pa pomeni, da je pravične odločitve možno sprejemati le s tehtanjem interesov oziroma vrednot (Breznik, 2000, str. 10).

3.2 PRAVNI VIRI DENACIONALIZACIJE

3.2.1 Zakon o denacionalizaciji ter odločbe ustavnega sodišča

Denacionalizacijo premoženja, ki je bilo podržavljeno s predpisi o agrarni reformi, nacionalizaciji in o zaplembah ter še z nekaterimi drugimi predpisi in načini, ureja Zakon o denacionalizaciji (ZDen, Ur.l. RS, št. 27/91), ki je začel veljati 7. 12. 1991. Z Zakonom o spremembi in dopolnitvi zakona o denacionalizaciji (Ur.l. RS, št. 31/93) je bil ZDen noveliran; novela je podaljšala rok iz 1. odstavka 64. člena ZDen za vlaganje zahtev za denacionalizacijo ter dopolnila 3. odstavek 88. člena ZDen v smislu

podaljšanja prepovedi razpolaganja z nepremičninami in premoženjem, za katero je bila vložena zahteva za denacionalizacijo tudi po poteku roka za vlaganje zahtev za denacionalizacijo iz 1. odstavka 64. člena (Polič, 1998, str. 7).

Materialnopravno podlago za odločanje o denacionalizacijskih zahtevah pa ni treba iskati samo v zakonu. Poleg zakonodajalca je v vsebino ZDen nekajkrat (ne samo z razveljavitvami posameznih določb) poseglo tudi ustavno sodišče na način, ki pomeni spremembo zakona. Glede na to je za pravilno uporabo ZDen v praksi potrebno upoštevati tudi nekatere odločbe oziroma sklepe ustavnega sodišča, ki jih je izdalo na podlagi vloženi zahtev ali pobud za presojo skladnosti določb ZDen z ustavo oziroma na podlagi vloženi ustavnih pritožb (Breznik, 2000 str. 13).

Ustavne odločbe, ki so vplivale na spremembo nekaterih določb ZDen, so naslednje (Polič, 1998, str. 7-9):

1. odločba št. U-I-25/92-27 z dne 5.11.1992 s katero je bil razveljavljen 92. člen ZDen, ki je urejal uporabo določb ZDen za vračanje premoženja, zaplenjenega v kazenskih postopkih, ki so bili pravnomočno končani do 31. 12. 1958 (ta razveljavljena določba je omogočala poseganje v pravnomočne sodne odločbe oziroma v pravice, pridobljene s pravnomočno odločbo, celo z učinkom za nazaj, kar je v nasprotju z 2. in 3. členom oziroma v neskladju s 155. členom Ustave Republike Slovenije);
2. odločba št. U-I-25/92-27 z dne 4.3.1993 v kateri je ustavno sodišče omogočilo vlaganje zahtev za denacionalizacijo premoženja tudi pravnim osebam;
3. odločba št. U-I-72/93 z dne 20.4.1995 je razveljavila določbo 4. odstavka 16. člena ZDen, kolikor se nanaša na pravne osebe v mešani lastnini, v katerih je zasebni oziroma tuji kapital udeležen z bagatelnimi vložki, ter nadalje odločilo, da ostali del tega odstavka ni v nasprotju z ustavo, če se razlaga in uporablja tako, kot je navedeno v obrazložitvi te odločbe.
4. odločba št. U-I-81/94 z dne 20.3.1997 je razveljavila določbo 2. odstavka 74. člena ZDen, s čimer je Ustavno sodišče omogočilo, da se bo Zakon o dedovanju kmetijskih gospodarstev (ZDKG) uporabljal tudi v primerih, ko so predmet dedovanja zaščitene kmetije, vrnjene v postopkih denacionalizacije, ali pa kmetijska zemljišča, gozdovi in druge stvari oziroma pravice, vrnjene v postopku denacionalizacije, ki so v času podržavljenja pripadali kmetijski oziroma kmetijsko-gozdarski gospodarski enoti, ki je bila že pred vrnitvijo teh zemljišč, stvari oziroma pravic predmet dedovanja po posebnih predpisih o dedovanju zaščiteni kmetij;
5. odločba U-I-23/93 z dne 20.3.1997 je razveljavila besedi »drugega odstavka« v določbi 12. člena ZDen, ki sta omenjeno določbo vezali le na 2. odstavek 9. člena ZDen. S tem je Ustavno sodišče RS omogočilo, da status upravičenca do denacionalizacije dobijo tudi pravni nasledniki oseb, ki niso bile jugoslovanski

državljeni, ter da se z normo zajame tudi določene primere, ki se jih ob upoštevanju načela enakosti mora zajeti.

3.2.2 Posamezni zakoni

Delno je vračanje podržavljenega in odvzetega premoženja urejeno tudi v Zakonu o zadrugah (Ur.l. RS, št. 13/92 in 7/93; obvezan razlaga 67. člena Zakona o zadrugah, Ur.l. RS, št. 22/94) zlasti v X. poglavju (65. – 68. člen), ki ureja lastninjenje in vračanje združnega premoženja; združnim organizacijam, organizacijam kooperantov ali združnim zvezam se po tem zakonu vrne premoženje združnih organizacij, organizacij kooperantov ali združnih zvez, ki je bilo po 9.5.1945 brez nadomestila podržavljeno ali preneseno na druge uporabnike.

Vračanje je predpisal tudi Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Ur.l. RS, št. 12/92, 5/94 in 7/96); Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije se vrne premoženje nosilcev obveznega socialnega zavarovanja delavcev, ki je bilo na podlagi predpisov, ki so urejali to področje, po 9.5.1945 brez nadomestila podržavljeno ali neodplačano preneseno na uporabnike zunaj sistema socialnega zavarovanja (247. in 248. člen).

Zakon o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovega premoženja in pravic (Ur.l. RS, št. 5/94, 38/94, 69/95 in 22/97) ureja ponovno vzpostavitev in organiziranje agrarnih skupnosti ter vračanje premoženja in pravic, ki so bile agrarnim skupnostim odvzete po Zakonu o agrarnih skupnostih (Ur.l. LRS, št. 52/47), Zakonu o razpolaganju s premoženjem bivših agrarnih skupnosti (Ur.l. SRS, št. 7/65) in drugih predpisih po letu 1945.

Konec leta 1995 je bil sprejet Zakon o začasnem, delnem zadržanju vračanja premoženja (ZZDZVP, Ur.l. RS, št. 74/95), ki je za dobo treh let od uveljavitve zakona, začasno zadržal izvajanje 27. člena ZDen v vseh tistih primerih, ko se za enega upravičenca zahteva vrnitev nad 200 ha kmetijskih zemljišč in gozdov, ko je upravičenec dobil odškodnino za odvzeto premoženje od tuje države, ko je imel upravičenec pravico dobiti odškodnino za odvzeto premoženje od tuje države in ko je pristojni upravni organ z ugotovitveno odločbo iz 63. člena ZDen odločil, da je imel upravičenec v času podržavljenja jugoslovansko državljanstvo; določbe tega zakona pa se ne uporabljajo v primeru vračanja premoženja agrarnim skupnostim. Kasneje je Ustavo sodišče RS z odločbo U-I-107/96 z dne 5.12.1996 razveljavilo nekatere določbe tega zakona in sicer v tistem delu, ki se glasi na zadržanje izvajana 27. člena ZDen v primerih, ko se za enega upravičenca zahteva vrnitev nad 200 ha kmetijskih zemljišč in gozdov ter v primerih, ko je pristojni upravni organ odločil, da je imel upravičenec v času podržavljenja jugoslovansko državljanstvo (Polič, 1998, str. 10-11).

3.2.3 Podzakonski predpisi

Zakon o denacionalizaciji je predvidel izdajo številnih podzakonskih predpisov za izvajanje zakonskih določb.

Izdani so bili številni podzakonski predpisi (metodologija) za ocenjevanje vrednosti podržavljenega premoženja (Polič, 1998, str. 12-13):

1. Odlok o načinu določanja vrednosti kmetijskih zemljišč, gozdov in zemljišč, uporabljenih za gradnjo, v postopku denacionalizacije (Ur.l. RS, št. 19/92 in 21/92).
2. Pravilnik o metodologiji za ocenjevanje kulturnih spomenikov in naravnih znamenitosti (Ur.l. RS, št. 24/92).
3. Navodilo o merilih za ocenjevanje vrednosti podržavljenih premoženj, nepremičnin, podjetij oziroma premoženja (Ur.l. RS, št. 23/92), pri čemer je Ustavno sodišče Republike Slovenije z odločbo št. U-I-72/92-23 z dne 23. 6. 1993 (Ur.l. RS, št. 42/93) razveljavilo določbo, ki je določala, da se ne ugotavlja povečanje oziroma zmanjšanje vrednosti podržavljenih gozdov, če je bilo z gozdovi od podržavljenja dalje gospodarjeno v skladu z gozdnogospodarskimi predpisi, ter z odločbo št. U-I-82/92-27 z dne 11. 11. 1993 (Ur.l. RS, št. 65/93) odpravilo določbi, ki sta določali, katera zemljišča se vrednotijo kot stavbna zemljišča in katera zemljišča se štejejo za stavbna zemljišča.
4. Odredba o koeficientu povečanja dolarskih cen nacionaliziranega premoženja, ki pa je bila v letu 1996 zaradi neustreznega tečaja ameriškega dolarja spremenjena z Odredbo o spremembi Odredbe o koeficientu povečanja dolarskih cen nacionaliziranega premoženja (Ur.l. RS, št. 33/96).
5. Navodilo za poslovanje v zvezi z zahtevami za denacionalizacijo (Ur.l. RS, št. 32/91 in 34/93).
6. Navodilo o vsebini in načinu vodenja evidenc o vloženih zahtevah, o izdanih odločbah ter o izvršitvi odločb v postopku denacionalizacije (Ur.l. RS, št. 22/92), ki pa je bilo v letu 1996 nadomeščeno z novim Navodilom o vsebini in načinu vodenja evidenc o vloženih zahtevah, o izdanih odločbah in o izvršitvi odločb v postopku denacionalizacije (Ur.l. RS, št. 15/96).

3.3 ZAKON O DENACIONALIZACIJI

Omenjeni zakon je natančno določil premoženje, ki je predmet vračanja in pogoje za pridobitev statusa upravičenca do denacionalizacije. Na podlagi teh določb so osebe (pravne in fizične), ki izpolnjujejo zakonske pogoje, pridobile določeno pravico, to je pravico zahtevati vrnitev premoženja, na katerem so imele pred podržavljenjem lastninsko pravico. Pri tem je treba poudariti, da je omenjena pravica ustavnopravno

zavarovana s 33. členom ustave, kar pomeni, da je vsak poseg vanjo šteti kot poseg v ustavno pravico. Zato je pri oceni o skladnosti posega v ustavno pravico do denacionalizacije potrebno uporabiti strogo ustavno presojo (Breznik, 2000, str. 11).

3.3.1 Pogoji za denacionalizacijo

Pod izrazom »pogoji denacionalizacije« je treba po eni strani razumeti materialnopravne pogoje, pod katerimi je denacionalizacija sploh mogoča (pogoji za denacionalizacijo), po drugi strani pa tudi pogoje, od katerih je odvisna odločitev o načinu oziroma obliki vrnitve premoženja (pogoji denacionalizacije v širšem smislu).

Pogoji za denacionalizacijo so določeni, in sicer kumulativno:

- a) S podlago poddržavljenja,
- b) Z osebami, ki so upravičene do denacionalizacije,
- c) Z vrsto premoženja, ki je predmet denacionalizacije,
- d) Z rokom za vložitev zahteve,
- e) Z izrednimi izključitvami denacionalizacije, ki jih določa zakon.

3.3.1.1 Podlaga poddržavljanja

Podlaga poddržavljanja, ki je tudi podlaga za denacionalizacijo, je določena s predpisi, navedenimi v 3. členu ZDen (na primer: Zakon o zaplembi premoženja in o izvrševanju zaplembe, Zakon o nacionalizaciji zasebnih gospodarskih podjetij in še vrsta drugih) in z drugimi predpisi, ki jih zakon izrecno sicer ne navaja, morali pa so biti izdani do uveljavitve Ustave SFRJ iz leta 1963, ali z ukrepi državnega organa brez pravnega naslova (4. člen) oziroma s pravnimi posli, sklenjenimi zaradi grožnje, sile ali zvižaje državnega organa oziroma predstavnika organa (5. člen). Pri presoji vprašanja, ali je podana podlaga za denacionalizacijo, je pomembno, da ZDen praviloma kot poddržavljenje šteje tiste primere odvzema premoženja, pri katerih je šlo za razlastitev v pravnem (prenehanje lastnine) in dejanskem (odvzem iz posesti) pogledu, kajti samo odvzem iz posesti, ki ni imel za posledico prenehanje lastninske pravice, ni podlaga za denacionalizacijo. Prenehanje lastninske pravice pa je lahko podlaga za denacionalizacijo vendar samo v primerih, ki jih določa 31. člen ZDen (na primer poddržavljeno stavbno zemljišče, na katerem ima upravičenec pravico uporabe je lahko predmet denacionalizacije, saj se v tem primeru lastninska pravica vzpostavi v njegovo korist) (Breznik, 2000, str. 21-22).

3.3.1.2 Osebe, ki so upravičene do denacionalizacije

Osebe, ki so upravičene do denacionalizacije, so lahko fizične ali pravne osebe, vendar le pod pogoji, ki jih izrecno določa zakon.

Eden najpomembnejših pogojev je ta, da je upravičenec do denacionalizacije oseba, katere premoženje je podržavljeno (3., 4. oziroma 5. člen), le izjemoma pa oseba, ki je z razlaščencem v pravni zvezi, ki jo določa ZDen (pravni naslednik - 9. a oziroma 11. člen, zakonec ali dedič iz prvega dednega reda - 12. člen) (Breznik, 2000, str. 22).

Drugi pomembnejši pogoji, ki jih določa ZDen za fizične (9. – 12. člen) in pravne osebe (9. a člen) so navedeni v nadaljevanju.

3.3.1.2.1 Fizične osebe

Za opredelitev upravičenca je zelo pomembno njegovo državljanstvo, ki ga je imel v času podržavljanja (Breznik, 2000, str. 125), namreč po ZDen (9. člen) so upravičenci tiste fizične osebe, ki so bile v času, ko jim je bilo premoženje podržavljeno, jugoslovanski državljani in jim je bilo po 9. 5. 1945 to državljanstvo tudi priznано z zakonom ali mednarodno pogodbo.

Upravičenci pa so lahko tudi osebe, ki v času, ko jim je bilo premoženje podržavljeno, niso bile jugoslovanski državljani, pa so imele stalno prebivališče na ozemlju današnje Republike Slovenije in jim je bilo jugoslovansko državljanstvo priznано po 15. 9. 1947 z zakonom oziroma mednarodno pogodbo (ZDen, 10. člen).

Upravičenec do denacionalizacije pa je lahko tudi tujec, vendar samo v primeru, če je imel na dan 9. 5. 1945 jugoslovansko državljanstvo, in če je taka pravica priznana tudi slovenskim državljanom v državi, katere državljan je ta tujec (ZDen, 9. člen).

Fizične osebe, ki v času, ko jim je bilo premoženje podržavljeno, niso bile vpisane v knjigo državljanov (zlasti pripadniki nemškega naroda) zaradi razlogov iz drugega odstavka 35. člena zakona o državljanstvu FLRJ (na primer zaradi nelojalnosti ravnanja zoper interese narodov in države FLRJ), pa niso upravičenci, razen v primeru, ko je bil posameznik zaradi verskih ali drugih razlogov preganjan ali se je boril na strani protifašistične koalicije (ZDen, 9. člen).

Če je bilo premoženje podržavljeno kot posledica prenehanja državljanstva z odvzemom, se šteje da je bilo podržavljeno jugoslovanskemu državljanu.

3.3.1.2.2 Pravne osebe

Pravna oseba, ki je vložila zahtevo do 13. 5. 1995, je upravičenec, če je imela v času, ko ji je bilo premoženje podržavljeno, sedež na ozemlju Republike Slovenije in če je pravna oseba ali njen pravni naslednik ob uveljavitvi ZDen deloval na območju Republike Slovenije (ZDen, člen 9. a).

3.3.1.3 Vrsta premoženja, ki je predmet denacionalizacije

Denacionalizacija se lahko nanaša samo na tiste vrste podržavljenega premoženja, ki jih ZDen (prvi odstavek 8. člena) izrecno določa, in sicer so to premične in nepremične stvari in podjetja oziroma kapitalski deleži osebnih ali kapitalskih družb. V zvezi s premoženjem, ki je po ZDen lahko predmet denacionalizacije, je treba pripomniti, da zakon ureja denacionalizacijo samo glede premoženja, ki je bilo podržavljeno na današnjem območju Republike Slovenije (Breznik, 2000, str. 22).

3.3.1.4 Rok za vložitev zahteve

Roka za vložitev zahteve sta določena v prvem odstavku 64. člena ZDen (za fizične osebe ter za pravne osebe iz 14. člena ZDen, to so cerkve in druge verske skupnosti) ter v 9. a členu (za druge pravne osebe). Roka sta materialno prekluzivna roka, kar pomeni, da z njuno zamudo stranka izgubi pravico do denacionalizacije (Breznik, 2000, str. 22).

3.3.1.5 Izključitev denacionalizacije

Izključitev denacionalizacije določa zakon tako, da iz denacionalizacije izključuje bodisi določene pravne podlage podržavljenja (8. in 26. točka 3. člena, 87. člen, tretji odstavek 90. člena) bodisi vrsto podržavljenega premoženja (27. a člen), ali pa tako, da določa posebne okoliščine, zaradi katerih denacionalizacija ni mogoča (12., 27., 28 in 29. točka 3. člena, tretji odstavek 9. člena, drugi odstavek 10. člena in četrti odstavek 32. člena). Pri tem je treba omeniti, da obseg učinkovanja navedenih izključitev v zakonu ni vedno jasno določen (Breznik, 2000, str. 23).

Glede na omenjene določbe denacionalizacijo izključuje predvsem dejstvo, da je bilo premoženje podržavljeno na podlagi 7. a člena zakona o nacionalizaciji zasebnih gospodarskih podjetij, kazenskega zakonika (Uradni list FLRJ, št. 13/51), razen XII. poglavja, zakona o odvzemu vojnega dobička, pridobljenega v dobi sovražnikove okupacije (Uradni list DFJ, št. 36/45), zakona o kaznivih dejanjih zoper uradno dolžnost (Uradni list DFJ, št. 26/45) in na podlagi ukaza Predsedstva Prezidija Ljudske skupščine Federativne ljudske republike Jugoslavije (Uradni list FLRJ, št. 64/47) ter tudi na podlagi tega, da so bile zaplembe izrečene v kazenskih postopkih.

Denacionalizacijo izključuje tudi vrsta podržavljenega premoženja, in sicer premoženje fevdalnega izvora, izjemo od tega pa pomenijo primeri, ko so denacionalizacijski upravičenci cerkve ali druge verske skupnosti oziroma njihove ustanove ali redovi.

Denacionalizacijo pa onemogočajo tudi okoliščine, ki kažejo na to, da je upravičenec za odvzeto premoženje že dobil odškodnino v obliki nadomestne nepremičnine oziroma ustreznih nadomestnih zemljišč in da je oseba dobila ali imela pravico dobiti odškodnino od tuje države.

3.3.2 Oblike denacionalizacije

Kot sem že omenila, je denacionalizacija vrnitev podržavljenega premoženja v naravi (vrnitev premoženja). Če vrnitev premoženja ni možna, denacionalizacija obsega plačilo odškodnine v obliki nadomestnega premoženja, vrednostnih papirjev ali v denarju (odškodnina).

Pri tem je treba poudariti, da ima vračanje v naravi prednost pred odškodnino, čeprav je upoštevanje tega načela v nekaterih primerih odvisno od volje upravičenca. Vrnitev v naravi namreč lahko upravičenec v nekaterih primerih odkloni, zahteva v drugačni obliki od podržavljene ali izbira med možnimi oblikami denacionalizacije. Celo z opustitvijo določenega ravnanja, to je vložitve zahteve za zavarovanje denacionalizacijskega zahtevka, lahko upravičenec doseže, da se mu premoženje ne vrne v naravi, temveč v obliki odškodnine (Breznik, 2000, str. 17-18).

Po prvem odstavku 16. člena ZDen so oblike vrnitve premoženja naslednje:

- vrnitev v last in posest,
- vrnitev lastninske pravice,
- vrnitev lastninskega deleža (ta je po določbah ZDen obravnavana kot vrnitev solastninskega deleža na nepremičnini in tudi kot deleža na kapitalu).

V kateri izmed omenjenih oblik se bo podržavljeno premoženje vračalo, je odvisno od posamezne vrste premoženja, ki je predmet denacionalizacije ter morebitnih lastninskih razmerij, ki so nastala pred denacionalizacijo.

Obstajajo pa tudi primeri, ko podržavljenega premoženja ni mogoče povsem oziroma ga sploh ni mogoče vrniti v naravi (2. 3. in 4. odstavek 16. člena):

- povsem ga ni mogoče vrniti, če glede dela premoženja obstajajo dejanske ovire (na primer dela premoženja ni več) ali ovire pravne narave (na primer z zakonom določeni razlogi, ki se nanašajo bodisi na ekonomske in funkcionalne lastnosti nepremičnin - 19. člen ZDen bodisi na varstvo lastninske pravice na podržavljenem premoženju - 3. odstavek 16. člena), ki to obliko denacionalizacije delno preprečujejo; v tem primeru se za del premoženja, ki se ne more vrniti v naravi, plača odškodnina;
- v naravi ga torej ni mogoče vrniti tudi v primeru, če je na njem lastninska pravica fizičnih ali civilnopravnih oseb;
- tudi premoženje pravnih oseb v mešani lastnini se ne more vračati v naravi, temveč le v obliki lastninskega deleža na pravni osebi do višine deleža družbenega premoženja; izjemo od navedenega pa pomenijo primeri, ko se

izkaže, da je bilo statusno preoblikovanje izvedeno na podlagi špekulativnih pravnih poslov.

3.3.3 Zavezanci za denacionalizacijo

Zavezance za vrnitev podržavljenega premoženja opredeljuje 51. člen ZDen:

- zavezanec za vrnitev stvari je pravna oseba, v katere premoženju so stvari, ki se po zakonu o denacionalizaciji vrnejo upravičencem;
- zavezanci za vrnitev podržavljenih podjetij oz. drugih gospodarskih subjektov ali za vzpostavitev lastninskega deleža na premoženju so podjetja oz. druge pravne osebe, v katerih premoženju so sredstva oz. premoženje podržavljenih podjetij ali drugih gospodarskih subjektov;
- zavezanec za odškodnino v delnicah, s katerimi razpolaga Republika Slovenija, je Slovenski odškodninski sklad;
- zavezanec za odškodnino v obveznicah je Slovenski odškodninski sklad, za odškodnino v denarju pa Republika Slovenija.

Zakon ne določa med zavezanci fizičnih oseb. Te so le izjemoma zavezanci za vračanje v naravi, kadar so dane okoliščine iz 89. člena ZDen (na primer, da je premoženje prešlo iz družbene v zasebno sfero na podlagi špekulativnih oziroma fiktivnih pravnih aktov in poslov). Če ima stvar oziroma premoženje v lasti fizična oseba, je torej možna (razen omenjenih izjem) denacionalizacija v obliki odškodnine.

3.3.4 Stranke v postopku

Stranke v postopku za denacionalizacijo so upravičenec, njegov pravni naslednik ter zavezanec oziroma druga pravna ali fizična oseba, ki ima za varstvo svojih pravic ali pravnih koristi pravico udeleževati se postopka (ZDen, 1. odstavek 60. člena).

Stranka v postopku za denacionalizacijo je tudi pravna ali fizična oseba, ki je do uveljavitve tega zakona dne 7. 12. 1991 vlagala v podržavljeno nepremičnino, kadar in kolikor se v postopku odloča o njenih pravicah, ki izvirajo iz teh vlaganj – ta določba se nanaša predvsem na najemnike podržavljenih nepremičnin (ZDen, 2. odstavek 60. člena).

4 ŠPEKULATIVNI PRAVNI POSLI

Špekulativni pravni posli za razliko od fiktivnih v pravni teoriji niso jasno opredeljeni. Slovenski slovar knjižnega jezika opredeljuje špekulacijo kot posel, ki izkorišča padanje in dvigovanje cen na tržišču za hitro pridobivanje velikega dobička, pri špekulantu pa kot tipične navaja tiste posle, s katerimi so špekulanti obogateli. V Komentarju obligacijskih razmerij (Uradni list, 1984) prof. Cigoj kot špekulativne posle opredeljuje nemoralne, ko nekdo pridobi nesorazmerno korist brez truda in pri tem izrablja nedopustne naravne ugodne pogoje, ki ustvarjajo posebno ugoden položaj za drugo stranko, na primer monopol.

Določba 14. člena Zakona o varstvu konkurence je edina zakonska omemba nedopustnih špekulantskih pravnih poslov v pozitivni zakonodaji, ki pa pravi, da je špekulacija izkoriščanje nerednega stanja na trgu zaradi pridobivanja neupravičene premoženjske koristi, če takšno ravnanje povzroči ali utegne povzročiti motnje na trgu ali pri preskrbi ali neupravičeno povečanje cen. Kot neredno stanje na trgu se štejejo zlasti pomanjkanje določenega blaga, neredna oskrba z blagom, omejitve pri uvozu, hitro spreminjanje cen in občutna inflacija. Nedovoljena špekulacija so vsa dejanja, ki imajo znake iz prvega odstavka tega člena, zlasti pa:

- prikrivanje blaga, omejevanje ali ustavitev prodaje blaga ter druga dejanja, s katerimi se povzročajo motnje na trgu,
- vezanje nakupa ene vrste blaga z nakupom druge vrste ali drugačno, z vidika kupca nepotrebno povezovanje nakupa ali prodaje blaga,
- prodaja blaga na način in pod pogoji, s katerimi se kupcem opazneje otežuje ali onemogoča nakup blaga,
- sklepanje fiktivnih pogodb o nakupu ali prodaji blaga ali o drugih trgovskih poslih,
- nedoločitev roka dobave blaga ali dobava blaga po poteku pogodbenega roka po višji ceni od tiste, ki je veljala na dan s pogodbo dogovorjene dobave,
- pogojevanje prodaje blaga z vnaprejšnjim plačilom celotne ali delne kupnine, ne da bi prodajalec priznal ali obračunal obresti, kakršne priznava banka za vezane vloge nad tri mesece.

S špekulativnimi posli, ki pa nimajo nobene zveze z gornjim pojmovanjem (na kar se sklicujejo tudi zavezanci v svojih pripombah na ugotovljeno pravno in dejansko stanje), pa se srečujemo tudi pri denacionalizaciji, in sicer v primerih, ko je zavezanec za vračilo podržavljenega premoženja družba v mešani lastnini, s katerimi se je poskušala izogniti posledicam ZDen. Glede na to, da pomen takšnih špekulativnih poslov ni nikjer posebej opredeljen, pa je potrebno upoštevati stališče

Ustavnega sodišča Republike Slovenije, ki pravi, da je špekulativnost, po določbi 89. člena ZDen, potrebno interpretirati v smislu načela poštenega izvrševanja pravic (na primer pravice do gospodarske pobude), pri tem pa upoštevati okoliščine, iz katerih bi izhajalo, da je bilo statusno preoblikovanje podjetja izvršeno z namenom pridobitve večinskega upravljalškega deleža v podjetju in se izogniti posledicam ZDen, to je vrnitvi podržavljenega premoženja v naravi. Poleg tega pa med takšne posle sodijo tudi okoliščine, ko se izkaže, da gre za bagatelne lastninske oziroma družbene deleže in očitno nesorazmernost lastninskih vložkov s premoženjem denacionalizacijskih upravičencev, ki je med sredstvi pravne osebe v mešani lastnini. V primeru, ko so takšne okoliščine ugotovljene, je podana podlaga za vračilo podržavljenega premoženja v naravi.

5 OVIRE DENACIONALIZACIJE ZARADI ŠPEKULATIVNIH POSLOV

V nadaljevanju diplomske naloge želim predstaviti ovire pri vračanju podržavljenega premoženja zaradi špekulativnih poslov, katerega zavezanec za vračilo je pravna oseba v mešani lastnini.

Omenjene ovire so prikazane na konkretnem primeru, ki je povzet po odločbi upravne enote Ljubljana, izpostava Vič – Rudnik (št. 363-254/92-144 z dne 24. 4. 2006).

Primer vključuje celoten denacionalizacijski postopek, torej vse od vložitve zahtevka za vračilo podržavljenega premoženja pa do upravnega spora zoper sprejeto odločitev.

5.1 ZAHTEVA ZA VRAČILO PODRŽAVLJENEGA PREMOŽENJA

»Marija Prešeren«, rojena dne 1. 11. 1923, umrla dne 1. 2. 1994, je pri tem upravnem organu dne 1. 5. 1992 vložila zahtevo za vrnitev podržavljenega premoženja. Z navedeno vlogo je imenovana zahtevala vrnitev podržavljenega dela nepremičnine, in sicer tistega dela, ki v naravi predstavlja poslovni prostor v izmeri 30 m² in skladišče v izmeri 20 m² v pritličju stavbe v Ljubljani »Hribarjevo nabrežje 1« ter podržavljeno stavbno zemljišče v izmeri 170 m².

Zahtevo za denacionalizacijo istega premoženja je dne 1. 2. 1993 vložila tudi »Frančiška Prešeren«. Upravni organ je obe navedeni zahtevi s sklepom z dne 28. 2. 1997 združil v enotni postopek.

Upravičenka »Marija Prešeren« je dne 1. 1. 1994 umrla. »Frančiška Prešeren« je umrla dne 1. 5. 1998, postopek denacionalizacije pa se pri tukajšnjem upravnem organu nadaljuje na zahtevo »Mojce Prešeren«, »Uroša Prešerna« in »Marijana Prešerna« z dne 1. 10. 1998. Vlagatelje zastopa »Mojca Prešeren«, njo pa odvetniška pisarna.

Po navedbi upravnega organa je zahteva vložena pravočasno in po upravičenih osebah v smislu določil 9. in 15. člena ZDen. »Marija Prešeren« je upravičenka do denacionalizacije, »Frančiška Prešeren«, »Mojca Prešeren«, »Uroš Prešeren« in »Marijan Prešeren« pa so pravni nasledniki, nečaki, pokojne upravičenke.

Zahtevi so priložene listine, ki so potrebne za odločanje o zahtevi, navedene v 62. členu ZDen in 19. ter 20. členu Navodila za poslovanje v zvezi z zahtevami za denacionalizacijo (Ur. l. RS, št. 32/91).

Upravni organ je o delu zahteve, ki se nanaša na denacionalizacijo podržavljenega stavbnega zemljišča že odločal, in sicer s sklepom z dne 1. 1. 2001 je zahtevo vlagatelj v tem delu zavrgel. Tako je predmet te odločbe poslovni prostor in skladišče v pritličju stavbe »Hribarjevo nabrežje 1«.

Upravni organ ugotavlja, da je bila lastnica obravnavane nepremičnine »Marija Prešeren«, nepremičnina pa ji je bila odtujena z odločbo Komisije za nacionalizacijo, ki je bila izdana na podlagi Zakona o nacionalizaciji najemnih zgradb in gradbenih zemljišč (Ur. l. FLRJ, št. 52/58).

Za uvedbo postopka denacionalizacije mora biti izpolnjen pogoj, da ima oseba, v katere korist naj se uvede postopek, položaj upravičenca. Pojem upravičenca je opredeljen po dveh kriterijih. Prvi je prvotno lastništvo. Upravičenci so osebe, katerih premoženje je bilo podržavljeno s predpisi, ki jih določa ZDen v 3. členu, s predpisi, ki so ugotovljivi v smislu 4. člena oziroma na način iz 5. člena ZDen. Pravni temelj pravice do vrnitve premoženja »Mariji Prešeren« je podan v 9. točki 3. člena ZDen (Zakon o nacionalizaciji najemnih zgradb in gradbenih zemljišč). Drugi kriterij, od katerega je odvisno, ali je oseba upravičenec do denacionalizacije, je njeno državljanstvo v času podržavljenja. Imenovana se je štela za državljanke SR Slovenije in jugoslovansko državljanke od 1. 8. 1945 do smrti, kar je izkazano s potrdilom Mestnega sekretariata za notranje zadeve Ljubljana z dne 1. 1. 1992.

Upošteva se navedeno upravni organ ugotavlja, da »Marija Prešeren« izpolnjuje zakonske pogoje za priznanje statusa upravičenke do denacionalizacije zahtevanega premoženja.

5.2 PRVOTNI DENACIONALIZACIJSKI POSTOPEK

Predhodno navajam, da je upravni organ na predlog vlagateljice z dne 16. 2. 1993 na podlagi Zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij (v nadaljevanju ZLPP) zavezancu začasno, in sicer do pravnomočnosti odločbe o denacionalizaciji te nepremičnine, prepovedal razpolaganje z obravnavanim poslovnim prostorom. Po pritožbi zavezanca je Ministrstvo za okolje in prostor s svojo odločbo z dne 9. 12. 1992 potrdilo citirani sklep o začasni odredbi, ki je tako postal pravnomočen dne 22. 12. 1993. Glede na navedeno upravni organ ugotavlja:

- da je vlagateljica vložila predlog za zavarovanje premoženja in izposlovala začasno odredbo v njeno korist (sklep z dne 5. 5. 1993), katera je morala biti v postopku lastninskega preoblikovanja (družbenega kapitala) družbe Vijolica GO upoštevana;
- tudi sicer pa upravni organ navaja (ter se pri tem sklicuje na odločbo Upravnega sodišča št. »Y« z dne 6. 12. 2005, s katero je to sodišče odločalo o upravnem sporu v tej zadevi), da v primeru, ko je podlaga za vračilo nepremičnine v postopku denacionalizacije (v naravi) 89. člen ZDen, in ko je torej

denacionalizacija, glede na ugotovitev o špekulativnosti prehoda družbenega premoženja v zasebno lastnino, dopustna tudi v breme imetnika lastninske pravice na premoženju, ki je predmet vračila, za uspešno uveljavljanje vračila nepremičnine v naravi ni bilo nujno potrebno predhodno doseči zavarovanje vračila.

5.2.1 Ugotavljanje pogojev ali je poslovni prostor mogoče vrniti v naravi

V nadaljevanju je upravni organ preveril ali je mogoča vrnitev poslovnega prostora v obliki, kot so jo zahtevali vlagatelji, to je v naravi.

Iz spisne dokumentacije je razvidno, da je predmetno premoženje po podržavljenju prešlo v družbeno lastnino, s katerim je upravljala Občina Ljubljana Center. S prodajno pogodbo (z dne 6. 6. 1985) je pravico uporabe na tem podržavljenem poslovnem prostoru pridobilo podjetje Vijolica, p.o. Ljubljana (po novem Vijolica GO, d.o.o.), ki je glede na to, skladno z določbo 51. člena ZDen, zavezanec za vrnitev tega poslovnega prostora.

Upravni organ je že dne 20. 5. 1992 omenjenega zavezanca pozval, da v skladu s 23. členom Navodila za poslovanje v zvezi z zahtevami iz denacionalizacije in 49. členom Zakona o splošnem upravnem postopku (Ur.l. RS, 22/05) zaradi varstva svojih pravic oz. pravnih koristi do zahteve zavzame svoje stališče.

Zavezanec se, tako kot tudi v nadaljevanju postopka, že v odgovoru z dne 2. 6. 1992, z vrnitvijo predmetnega prostora v naravi ni strinjal. V navedeni vlogi je navajal:

- da je poslovne prostore pridobil s kupoprodajno pogodbo sklenjeno z Občino Ljubljana Center dne 6. 6. 1985;
- ter nadalje, da se je organizacija Vijolica uskladila z Zakonom o podjetjih (Ur.l. SFRJ, št. 77/88, 40/89,46/90 in 61/90) in postala podjetje v družbeni lastnini; dne 10. 4. 1991 se je na podlagi dokapitalizacije preoblikovala v podjetje v mešani lastnini z večinskim deležem privatnega kapitala delniške družbe Kopriva, d.d.; sklep o statusni spremembi pa je bil vpisan v sodni register Temeljnega sodišča v Ljubljani, dne 10. 4. 1991.

Glede na navedeno zavezanec meni, da je denacionalizacijski zahtevki za vrnitev poslovnega prostora v naravi neutemeljen, oziroma da je vrnitev tega premoženja možna le v obliki določitve lastninskega deleža na podjetju.

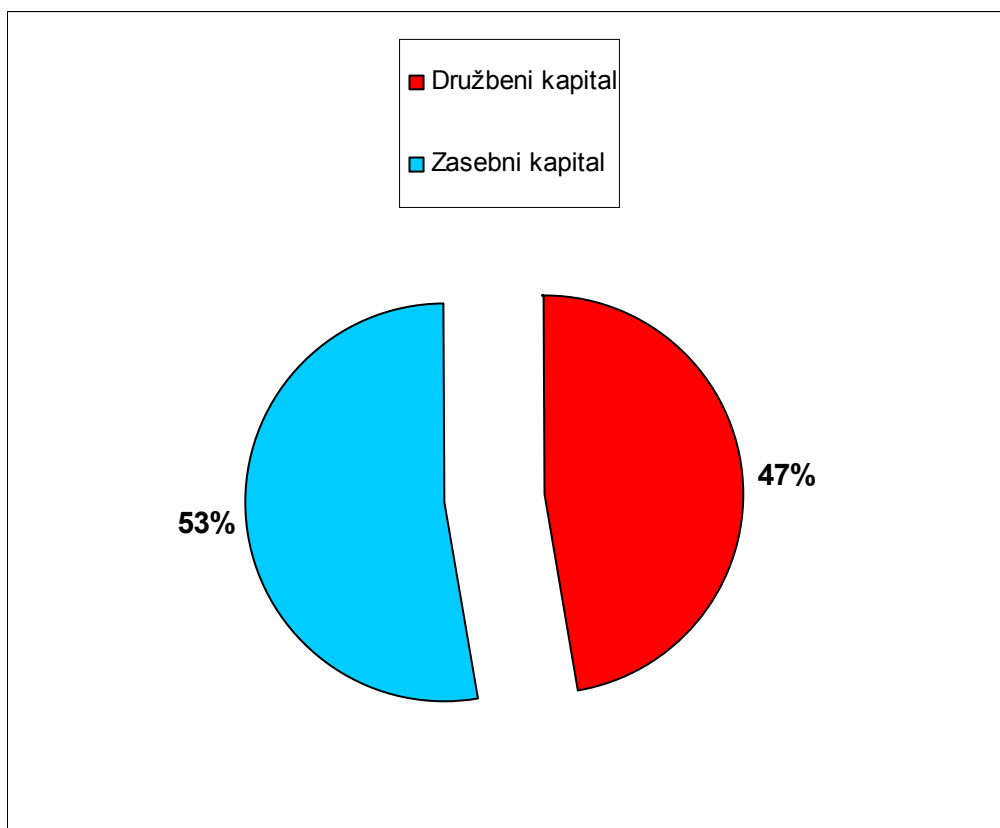
Na podlagi navedb zavezanca ter spisne dokumentacije, upravni organ ugotavlja, da sta podjetje Vijolica, p.o. Ljubljana in družba Kopriva d.d., Ljubljana, dne 21. 3. 1991 sklenila pogodbo o vlaganju, s katero sta se dogovorila, da družba Kopriva vlaga v Vijolico, ki se organizira kot družba z omejeno odgovornostjo v mešani lastnini, denarna sredstva v višini 10.000.000 din. Ta sredstva postanejo po navedeni pogodbi

poslovni delež in osnovna vloga v podjetju Vijolica GO, družba Kopriva pa postane družbenik v tem podjetju. Družba Kopriva se je zavezala, da bo omenjena denarna sredstva vplačala na žiro račun podjetja Vijolica GO v roku 10 dni po podpisu pogodbe, ob pogoju, da bodo v tem roku konstituirani organi upravljanja. V sklepu o organiziranju podjetja kot družbe z omejeno odgovornostjo (z dne 21. 3. 1991) je bilo ugotovljeno, da osnovni kapital novo nastale družbe (Vijolice GO d.o.o.) predstavljata:

- zasebni vložek družbe Kopriva v višini 10.000.000. din (zasebni kapital);
- in trajni kapital podjetja Vijolica (družbeni kapital), ugotovljen po zadnji bilanci stanja (dne 31. 12. 1990) v višini 8.913.000 din.

Iz navedenega izhaja, da je bilo v času organiziranja podjetja Vijolica kot družbe v mešani lastnini naslednje lastniško razmerje (kot ga prikazuje slika 1).

Slika 1: Razmerje lastništva na dan 31. 12. 1990 (brez upoštevanja dejstva, da je bil zasebni kapital vplačan šele 29. 4. 1991)

Vir: Odločba upravne enote Ljubljana, 2006

Statusna sprememba iz podjetja v družbeni lastnini v družbo z omejeno odgovornostjo v mešani lastnini, s spremembo firme, dejavnosti in ustanoviteljev ter deležev v navedenih zneskih, je bila v sodnem registru Temeljnega sodišča v Ljubljani vpisana dne 10. 4. 1991. Družba Kopriva je na podlagi komisijske pogodbe,

sklenjene z Novo banko d.d., dne 1. 4. 1991, znesek 10.000.000 din položila kot depozit, ki je bil dne 29. 4. 1991 prenakazan podjetju Vijolica GO. S pogodbo z dne 30. 9. 1991 je družba Kopriva prodala svoj ustanoviteljski vložek Daisy, Avstrija, ki je v letu 1995 podjetje (Vijolico GO) dokapitalizirala v višini 420.000.000,00 SIT.

Upravni organ nadalje ugotavlja, da je v zvezi z revizijo pri podjetju Vijolica GO, opravljeno na podlagi 48. in 52. člena ZLPP (Ur.l. RS, št. 55/92;), družbeni pravobranilec sprožil sodni postopek za ugotovitev ničnosti vpisa v sodni register ter razveljavitev posameznih pravnih dejanj in pogodb, ki so bile sklenjene z družbo Kopriva, ki pa se je končal s poravnavo, s katero se je Daisy, kot novi družbenik zasebnega dela osnovnega kapitala zavezala, da bo v korist družbenega kapitala plačala določen znesek skupaj z obrestmi, ter tako ohranila razmerje, ki je prikazano na grafu 1, kajti iz revizijskega poročila (z dne 5. 7. 1994) izhaja, da je družba Kopriva, za navedeno lastninsko razmerje vplačala premajhen znesek (torej znesek, naveden v pogodbi, je bil premajhen) in zato ji to ne pripada v taki višini. Iz spisne dokumentacije je nadalje razvidno, da je bil dne 30. 1. 1996, z datumom vstopa 14. 7. 1995, vpisan kot ustanovitelj še nek sklad.

5.2.2 Vračanje premoženja, ki je med sredstvi pravnih oseb v mešani lastnini

Vračanje podržavljenega premoženja, ki je med sredstvi pravnih oseb v mešani lastnini, ureja ZDen v 4. odstavku 16. člena in v povezavi z njim v 91. členu. Po navedeni določbi 4. odstavka 16. člena ZDen se premoženje pravnih oseb v mešani lastnini lahko vrača le v obliki lastninskega deleža na pravni osebi do višine deleža družbenega premoženja.

5.2.2.1 Odločba Ustavnega sodišča

Navedeno določbo je v letu 1995 presojalo Ustavno sodišče Republike Slovenije, ki je v postopku za oceno ustavnosti z odločbo št. U-I 72-93 z dne 20. 4. 1995 to določbo razveljavilo, kolikor se nanaša na pravne osebe v mešani lastnini, v katerih je zasebni oziroma tuji kapital udeležen z bagatelnimi vložki. V ostalem delu določba četrtega odstavka 16. člena, po mnenju Ustavnega sodišča, ni v nasprotju z Ustavo, če se razlaga in uporablja tako, kot je navedeno v obrazložitvi te odločbe. Ustavno sodišče je podalo interpretacijo določbe, v kateri pojasnjuje:

- da naj breme popravljanja krivic nosita predvsem lastnina, ki nima znanega imetnika, in država, ne pa posamezne fizične osebe in take pravne osebe, v katerih je že udeležen zasebni kapital in ki so z veljavnimi pravnimi posli v dobri veri pridobile določene premoženjske pravice na premoženju, ki je prešlo v državno oziroma družbeno last z nacionalizacijo;
- izjemo od tega pomenijo le primeri, ko se pri obravnavanju posameznega primera posebej izkaže, da je lastninski vložek v očitnem nesorazmerju z vrednostjo premoženja denacionalizacijskega upravičenca, ki bi ga bilo sicer mogoče vrniti v

naravi, zlasti če gre za bagatelne lastninske deleže (v konkretnem primeru gre za bagatelne družbene deleže).

Ustavno sodišče tudi pojasnjuje:

- da je treba ugotoviti vrednost lastninskih vložkov na eni strani in vrednost celotnega podržavljenega premoženja na drugi strani;
- ter opraviti oceno, ali gre za očitno nesorazmerje lastninskih vložkov z vrednostjo podržavljenega premoženja (za to oceno je pristojen sam upravni organ).

V navedene odločbi ustavno sodišče še navaja:

- da se prepoved po 88. členu ZDen nanaša tudi na statusne spremembe zavezancev, s katerimi bi ti postali mešana podjetja;
- določba 89. člena pa je po svoji vsebini v celoti uporabljiva tudi za primere, ko je premoženje, ki se je nahajalo v družbeni pravni osebi, prešlo na podlagi špekulativnih ali fiktivnih poslov in aktov v premoženje pravne osebe v mešani lastnini; zahtevek zoper to pravno osebo je mogoče uveljavljati neodvisno od tega, da bi moral biti posel sklenjen po uveljavitvi ZDen.

5.2.2.2 Navodilo Ministrstva za okolje in prostor

V zvezi z navedeno odločbo Ustavnega sodišča, je Ministrstvo za okolje in prostor vsem upravnim enotam v Republiki Sloveniji, v svojem navodilu z leta 2005, podalo podrobnejša pojasnila in usmeritve pri reševanju denacionalizacijskih zahtevkov v katerih denacionalizacijski upravičenci uveljavljajo svojo zahtevo v smislu zgoraj navedene ustavne odločbe.

V navodilu ministrstvo upravne organe napotuje, naj v takih denacionalizacijskih postopkih:

- najprej ugotovijo razmerje med zasebnim in družbenim kapitalom v času, ko je podjetje v mešani lastnini ustanovljeno; pri ugotavljanju navedenega razmerja je potrebno upoštevati, da se pri ocenjevanju razmerja med zasebnim in družbenim kapitalom kot kapital šteje tako vrednost sredstev (aktiva) in višina obveznosti (pasiva), kar pomeni, da je vrednost družbenega kapitala potrebno ugotoviti kot razliko med vrednostjo sredstev-aktive in višino obveznosti-pasive; v kolikor bo na podlagi navedenega ugotovljeno, da je zasebni vložek (v konkretnem primeru družbeni) v pravni osebi v mešani lastnini bagatelen, se v takem primeru podržavljeno premoženje vrača v naravi ne glede na status denacionalizacijskega zavezanca;
- v kolikor upravni organ ne ugotovi bagatelnosti v smislu navedenega, mora oceniti razmerje med zasebnim vložkom ter vrednostjo premoženja denacionalizacijskih upravičencev, ki sestavlja premoženje podjetja v mešani

lastnini; primerjava podržavljenega premoženja z zasebnim vložkom pomeni primerjavo pravno varovanega interesa denacionalizacijskih upravičencev do vrnitve podržavljenega premoženja v naravi in lastninske pravice vlagateljev zasebnih sredstev v podjetje v mešani lastnini; iz tega pa izhaja, da je premoženje, ki je predmet denacionalizacije, treba vrednotiti po 44. členu ZDen, in tako ugotovljeno vrednost primerjati z zasebnim vložkom, ob preračunu obeh vrednosti na isti čas; glede na navedeno, mora upravni organ pridobiti podatke o vloženi denacionalizacijski zahtevi in pri oceni navedenega razmerja mora upoštevati vrednost vsega podržavljenega premoženja, ki je med sredstvi zavezanca, za katero so bili pravočasno vloženi denacionalizacijski zahtevki ter tako ugotovljeno vrednost podržavljenega premoženja primerjati z vrednostjo lastninskega vložka, vložena v premoženje denacionalizacijskega zavezanca; v kolikor bo upravni organ ugotovil, da je lastninski vložek v očitnem nesorazmerju z vrednostjo premoženja denacionalizacijskih upravičencev, bo podana podlaga za vračilo v naravi;

- v kolikor upravni organ ne ugotovi bagatelnosti oziroma nesorazmernosti v smislu zgoraj navedenega, pa mora ugotavljati špekulativnost pri čemer mora ugotoviti, kdaj je družbeno pravna oseba izvedla statusno preoblikovanje v družbo v mešani lastnini (npr. ali je ob statusnem preoblikovanju ZDen že bil v veljavi oziroma ali je osnutek ZDen že bil v obravnavi) in v povezavi s tem tudi ali je ta družbeno pravna oseba že lahko pričakovala, da bo zavezanec za vrnitev podržavljenega premoženja; nadalje mora upravni organ ugotoviti, kolikšen del premoženja družbeno pravne osebe pred statusnim preoblikovanjem tvori premoženje, ki je bilo podržavljeno; v kolikor bo upravni organ ugotovil, da večji del premoženja tvori podržavljeno premoženje, mora nadalje ugotoviti ali je v smislu, da bo v kolikor se ne preoblikuje v družbo v mešani lastnini, ostala brez večine svojega premoženja, saj tako predlagani ZDen kakor tudi sprejeti ZDen določa kot primarno obliko, vračilo v naravi; upravni organ mora pridobiti revizijska poročila in na njih temelječe odločbe, ki jih je v primerih utemeljenega suma, da je prišlo do oškodovanja družbene lastnine v skladu z določbami ZLPP v postopkih revizije izdajala takratna Služba družbenega knjigovodstva (v nadaljevanju SDK) oziroma Agencija Republike Slovenije za plačilni promet, nadziranje in informiranje (v nadaljevanju APPNI, kot pravna naslednica SDK) in pozneje Agencija za revidiranje; glede na morebitne ugotovljene nepravilnosti pri lastninskem preoblikovanju, bi bilo namreč možno ugotoviti, da je bil eden od namenov, da se navedena družbeno pravna oseba čim prej statusno preoblikuje v družbo z mešano lastnino preden stopi v veljavo predlagani ZDen.

Glede na zgoraj opisano mora upravni organ, ki vodi denacionalizacijski postopek v navedenih denacionalizacijskih zadevah v skladu z določbami Zakona o splošnem upravnem postopku (v nadaljevanju ZUP) pri ugotavljanju navedenih okoliščin pridobiti dokaze (listine o ustanovitvi in vpisu v sodni register, revizijsko poročilo in morebitne dane pripombe nanj) in po potrebi izvesti še druge dokaze (npr. zaslišati takratne vodstvene delavce podjetja kot priče). Ministrstvo tudi navaja, da bi po pridobitvi dokazov, ki bi potrjevali zgoraj opisne okoliščine, upravni organ lahko

zaključil, ali je bilo statusno preoblikovanje izvršeno z namenom izogniti se lastnosti zavezanca, ali pa sploh denacionalizaciji, zlasti vrnitvi v naravi, kar bi upoštevajoč določbo 88. člena oziroma 89. člena ZDen, pomenilo špekulativno ravnanje (Navodilo MOP, 2005, str. 1-3).

5.2.3 Odločanje o predmetni zadevi

V predmetni zahtevi je upravni organ, s svojo odločbo z dne 30. 11. 1998 odločil, da se upravičenki podržavljen poslovni prostor in skladišče vrneta v last in posest.

Pri svoji odločitvi se je oprl na cenitvena poročila finančnega izvedenca » Petra Klepca«, »Ivana Cankarja« in še nekaterih drugih izvedencev, ter ugotovil:

- da zasebni kapital v odnosu do celotnega kapitala zavezanca predstavlja bagatelni vložek zasebnega kapitala glede na vrednost nepremičnin;
- ter tudi, da je premoženje prešlo iz družbene v zasebno sfero na podlagi špekulativnih pravnih poslov.

Upravni organ je torej zavzel stališče, da v obravnavanem primeru ni mogoče uporabiti določbe 4. odstavka 16. člena ZDen ter, v skladu z odločbo Ustavnega sodišča, upravičenki poslovni prostor vrnil v naravi (v last in posest).

Zavezanec se je, glede take odločitve upravnega organa, pritožil na drugostopenjski organ (v konkretnem primeru na MOP), ki je s svojo odločbo z dne 15. 4. 1999 zadevo vrnil v ponovni postopek in odločanje prvostopenjskemu organu.

Zadevo je v nadaljevanju, zaradi tožbe vlagateljev v upravnem sporu, presojalo tudi Upravno sodišče RS, ki je s sodbo št. »U X« z dne 30. 3. 2000 tožbo vlagateljev zavrnilo. V citirani sodbi sodišče ugotavlja, da upravni organ razmerij, ki so po odločitvi ustavnega sodišča podlaga za uporabo četrtega odstavka 16. člena ZDen, ni ugotovil kot narekuje odločba tega sodišča, ocena upravnega organa o špekulativnosti, pa je bila preuranjena.

5.3 PONOVI DENACIONALIZACIJSKI POSTOPEK

V ponovnem postopku je upravni organ na predlog predlagateljice odredil, da je zavezanec dolžan poslovni prostor takoj prenesti v uporabo vlagateljici, kot skrbnici za poseben primer. Upravni organ je namreč ocenil, da so v konkretnem primeru podani pogoji iz 68. člena ZDen, vendar je, po pritožbi zavezanca, Ministrstvo za okolje in prostor s svojo odločbo z dne 12. 3. 2004 zgoraj citirani sklep upravnega organa odpravilo.

V ponovnem postopku je upravni organ sledil navodilu Ministrstva za okolje in prostor z leta 2005 ter navodilu, ki ga je v obrazložitvi že navedene sodbe št. »U X« z dne

30. 3. 2000, podalo Upravno sodišče. V obrazložitvi citirane sodbe je Upravno sodišče med drugim navedlo:

- da je treba ugotavljanje razmerja, na katero Ustavno sodišče veže odločitev o razveljavitvi 4. odstavka 16. člena, to je razmerja med zasebnim in družbenim kapitalom, časovno vezati na nastanek denacionalizacijskega zavezanca, torej v konkretnem primeru na dan 10. 04. 1991; ker vpis v sodni register ni bil izpodbit, dan dejanskega vplačila zasebnega vložka, ki je bil sicer po spisnih podatkih v nasprotju z obligacijskimi določili pogodbe o vlaganju glede rokov plačila, po mnenju sodišča za ugotavljanje obravnavanega razmerja ni relevantno;
- kot izhaja iz pogodbe o vlaganju z dne 21. 3. 1991 in statuta družbe z dne 14. 5. 1991, so bila v kapitalnem razmerju na dan vpisa deljena tudi korporacijska upravičenja med družbenikoma; ugotovitve revizijskega organa v postopku revizije, da glede na takšno razmerje zasebni vložek ni bil zadosten oziroma je bila družbena lastnina oškodovana, so bile podlaga za sodni postopek, v katerem je družbeni pravobranilec uveljavljal ničnost pogodbe o vlaganju; s sklenitvijo poravnave dne 13. 3. 1995 za znesek, kolikor je znašal premalo vplačan znesek zasebnega kapitala k osnovnemu kapitalu podjetja Vijolica d.d. po revizijskem poročilu v zvezi s pogodbo med družbo Kopriva d.d. in podjetjem Vijolica, je bilo oškodovanje družbene lastnine dejansko odpravljeno in s tem je bil korigiran obseg zasebnega in družbenega vložka v podjetju; zato je po mnenju sodišča obe premoženjski kategoriji treba primerjati po stanju, kakršno izhaja iz poravnave.

V zvezi z ugotavljanjem drugega razmerja med lastninskim vložkom in vrednostjo premoženja denacionalizacijskih upravičencev, ki bi jim ga bilo sicer mogoče vrniti, je Upravno sodišče v citirani sodbi podalo navodilo, katero je kasneje v Navodilu upravnim enotam povzelo Ministrstvo za okolje in prostor.

Upravo sodišče RS pa v citirani sodbi nadalje opozarja, da je kljub določbi 4. odstavka 16. člena ZDen vračanje premoženja v naravi mogoče zahtevati na podlagi 89. člena. ZDen, če je premoženje, na katero se nanaša vrnitev ali odškodnina, prešlo iz družbene lastnine v zasebno na podlagi špekulativnih oziroma fiktivnih aktov ali poslov. Glede slednjega pa Upravno sodišče RS napotuje prvostopenjski organ, da v ponovnem postopku:

- presodi, ali je vlaganje zasebnih sredstev v podjetje v družbeni lastnini in ustanovitev podjetja v mešani lastnini, mogoče šteti za špekulativni oziroma fiktivni posel ali akt;
- pri tem pa je treba špekulativnost interpretirati v smislu poštenega izvrševanja pravic, v konkretnem primeru pravice do gospodarske pobude in oceniti, ali so se pravno dopustna abstraktna upravičenja, ki so vsebina pravice, izvrševala tako, da niso presegla meje teh upravičenj;

- za špekulativno ravnanje po mnenju sodišča niti ni pogoj, da je nezakonito, torej da izrecno krši prepovedano ali zapovedano določbo; za takšno oceno po mnenju sodišča tudi ni relevantna zgolj višina kapitala, ampak so lahko pomembne tudi druge okoliščine, iz katerih bi izhajalo, da je bilo statusno preoblikovanje izvršeno z namenom izogniti se vrnitvi podržavljenega premoženja, ki je med sredstvi podjetja v naravi, ali v obliki solastninskega deleža v okviru družbenega kapitala podjetja v mešani lastnini.

5.3.1 Ugotavljanje bagatelnosti ter presojanje nesorazmernosti

V ponovnem postopku, ob ugotavljanju razmerja med zasebnim in družbenim kapitalom, upravni organ ni ugotavljal bagatelnosti zasebnega vložka in na tej dejanski podlagi tudi ni izključeval uporabe določbe 4. odstavka 16. člena ZDen.

V predmetni zadevi je upravni organ presojal ali je zasebni vložek v gospodarski družbi Vijolica GO v mešani lastnini nesorazmeren z družbenim premoženjem v tej družbi (glede na ugotovljeno vrednost podržavljenega premoženja, za katero je bila vložena pravočasna zahteva za denacionalizacijo, v primerjavi z vrednostjo zasebnega vložka), in o tem, da je bil prehod predmetnega premoženja iz družbene v zasebno lastnino špekulativen.

Upravni organ navaja, da je pri Upravni enoti Ljubljana, Izpostavi Center, vloženi več zahtev za denacionalizacijo poslovnih prostorov za vrnitev katerih je zavezano podjetje Vijolica GO. Glede na to je, sklicujoč se pri tem tudi na zgoraj citirano sodbo Upravnega sodišča z dne 30. 3. 2000, upravni organ presojal in pri svoji odločitvi uporabil tudi dokaze pridobljene v denacionalizacijskem postopku, vodenem pri istem upravnem organu pod šifro »A«. Upravno sodišče je namreč v svoji sodbi z dne 30. 3. 2000 ugotovilo, da listinski dokazi v upravnih spisih dajejo dovolj podlage za ugotavljanje razmerja med zasebnim in družbenim kapitalom (pri zavezancu) ter zato v zvezi s tem ni potrebno pridobivati dodatnih izvedenskih mnenj. Pri tem pa Upravno sodišče opozarja upravni organ na ekonomičnost postopka in smiselno priporoča, ob upoštevanju postopkovnih določb, uporabiti že izdelane cenitve posameznega podržavljenega premoženja.

5.3.1.1 Ocenitev vrednosti predmetnega poslovnega prostora

V predmetni zadevi je bil v ponovnem postopku s sklepom imenovan izvedenec gradbene stroke »Matjaž Kralj«, kateremu je upravni organ naložil, da v skladu z določbo 44. člena ZDen oceni vrednost predmetnega podržavljenega poslovnega prostora (pri tem je treba omeniti da so cene, ki jih določa omenjeni člen, minimalne). Iz cenitvenega poročila imenovanega izvedenca z novembra 2001 izhaja, da je vrednost obravnavanega poslovnega prostora v času podržavljenja zanašala 38.024,000 DEM.

5.3.1.2 Vpogled upravnega organa v dokumentacijo, ki jo vodi pod šifro »A«

Poleg listin in dokazov, pridobljenih v ponovnem denacionalizacijskem postopku predmetnega poslovnega prostora, pa je kot že rečeno upravni organ vpogledal tudi v dokumentacijo, ki jo vodi pod šifro »A«, in sicer v:

- pogodbo med podjetjem Vijolica GO d.o.o. in družbo Kopriva d.d. o vlaganju z dne 21. 3. 1991;
- zapisnik izredne razširjene seje kolegija glavnega direktorja podjetja Vijolica GO, ki je bila 24. 4. 1991 in zapisnik o nadaljevanju te seje, ki je bila 25. 4. 1991;
- zahtevo za razveljavitev sklepa o vpisu v sodni register in izbris neutemeljenega sklepa z dne 4. 10. 1991, katero je na Temeljnem sodišču v Ljubljani vložilo podjetje Vijolica, dne 7. 5. 1991;
- revizijsko poročilo Agencije RS za plačilni promet, nadziranje in informiranje podružnica Ljubljana, z dne 2. 11. 1994;
- izvedeniško mnenje nekega podjetja o oceni dejanske vrednosti družbenega kapitala Vijolice GO z februarja 1996;
- cenitveno poročilo v zadevi denacionalizacije poslovnih prostorov, ki se prav tako nahajajo v premoženju podjetja Vijolica GO, ki ga je dne 28. 3. 1997 pripravil izvedenec »France Bevk«;
- izvedensko mnenje v zadevi Vijolica d.o.o. izvedenca »Petra Klepca« z dne 22. 9. 1997;
- izvedeniško mnenje »Pike Nogavičke«, izvedenke finančne stroke, z januarja 2002 in dopolnitev z maja 2002;
- cenitveno poročilo za podjetje Vijolica d.o.o., ki ga je pripravila ocenjevalec Ivan Cankar; ter še vrsto drugih.

5.3.1.2.1 Vpogled v izvedeniško mnenje finančne izvedenke

V zvezi s presojo ali je zasebni vložek v gospodarski družbi Vijolica v mešani lastnini nesorazmeren z družbenim premoženjem v tej družbi, upravni organ navaja, da je v zadevi, ki jo vodi pod šifro »A«, s sklepom z dne 03. 07. 2001 določil izvedenko finančne stroke »Piko Nogavičko«. Imenovani izvedenki je naložil, da po pregledu spisne dokumentacije in vseh cenilnih poročil, premoženje denacionalizacijskih upravičencev, ki so pravočasno vložili zahteve za denacionalizacijo premoženja, ki se nahaja v sredstvih podjetja Vijolica GO d.o.o., vrednoti po določbah 44. čl. ZDen in ga primerja z vrednostjo zasebnih vlaganj na isti čas (v sredstva podjetja Vijolica GO,

poleg predmetnega poslovnega prostora, sodi še 9 drugih podržavljenih poslovnih prostorov, za katere so bile pravočasno vložene denacionalizacijske zahteve).

Pri oceni vrednosti zasebnih vlaganj je bila izvedenka dolžna upoštevati vlogo družbe Kopriva in doplačilo novega družbenika Daisy Avstrija.

Svoje mnenje je izvedenka podala v poročilu z januarja 2002 ter dopolnitvah tega poročila z maja 2002. Upravni organ ugotavlja, da je izvedenka pri tem upoštevala:

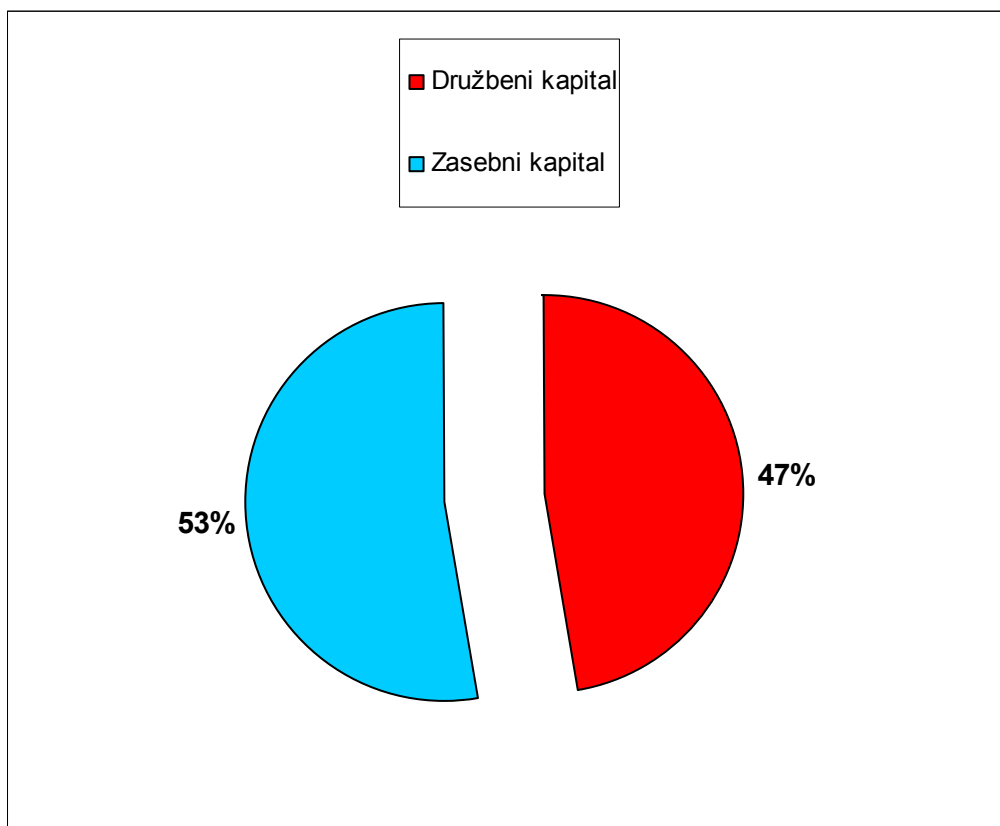
- da sta družbo Vijolica GO d. o. o., Ljubljana, ustanovila dva družbenika z nominalno vrednostjo osnovnega kapitala 18.913.000 SIT, pri čemer je znašal delež podjetja Vijolica p.o. 8.913.000 SIT oziroma 47 % in delež družbe Kopriva d. d. 10.000.000 SIT oziroma 53 %; razmerje lastništva je bilo določeno na osnovi nominalne knjžne vrednosti kapitala družbe Vijolica p.o. na dan 31. 12. 1990³ (omenjeno ponazarja slika 2).
- glede na to, da je bilo lastniško razmerje določeno na dan 31. 12. 1990, denarni vložek Koprive pa plačan šele 29. 04. 1991⁴, izvedenka meni, da bi morala družba Kopriva vplačati realno vrednost tega denarnega zneska v primeru, če bi hotela zadržati zgolj navedeno lastniško razmerje; to pomeni, da je na dan 31. 12. 1990 znesek 10.000.000 SIT predstavljal 1.111.000 DEM in ker je bil vplačan šele 29. 04. 1991, bi morala družba Kopriva nakazati 14.443.000 SIT oziroma ker je bil vplačan le znesek 10.000.000 SIT oz. 769.000 DEM bi moral biti lastniški delež družbe Kopriva ustrezno nižji, to je 38 % (omenjeno ponazarja slika 3).

---

³ Pri določitvi zasebnega premoženja so upoštevali datum 21.4.1991 (to je datum, ko je bil zasebni vložek vplačan na depozitni račun podjetja Vijolica) takrat pa je 1 DEM znašala 9 SIT.

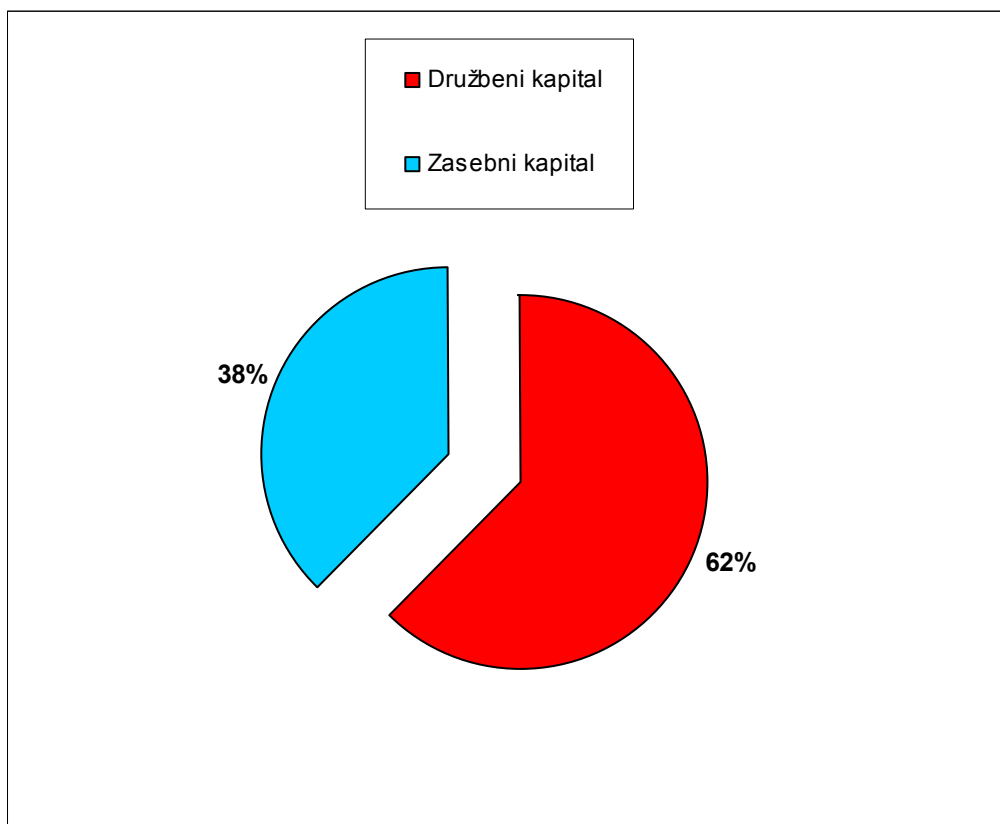
⁴ 1 DEM je znašala 13 SIT

Slika 2: Razmerje lastništva na dan 31. 12. 1990 (brez upoštevanja dejstva, da je bil zasebni kapital dejansko vplačan šele 29. 4. 1991)

Vir: Odločba upravne enote Ljubljana, 2006

Slika 3: Razmerje lastništva na dan 31. 12. 1990 (z upoštevanjem dejstva, da je bil zasebni kapital dejansko vplačan šele 29. 4. 1991)

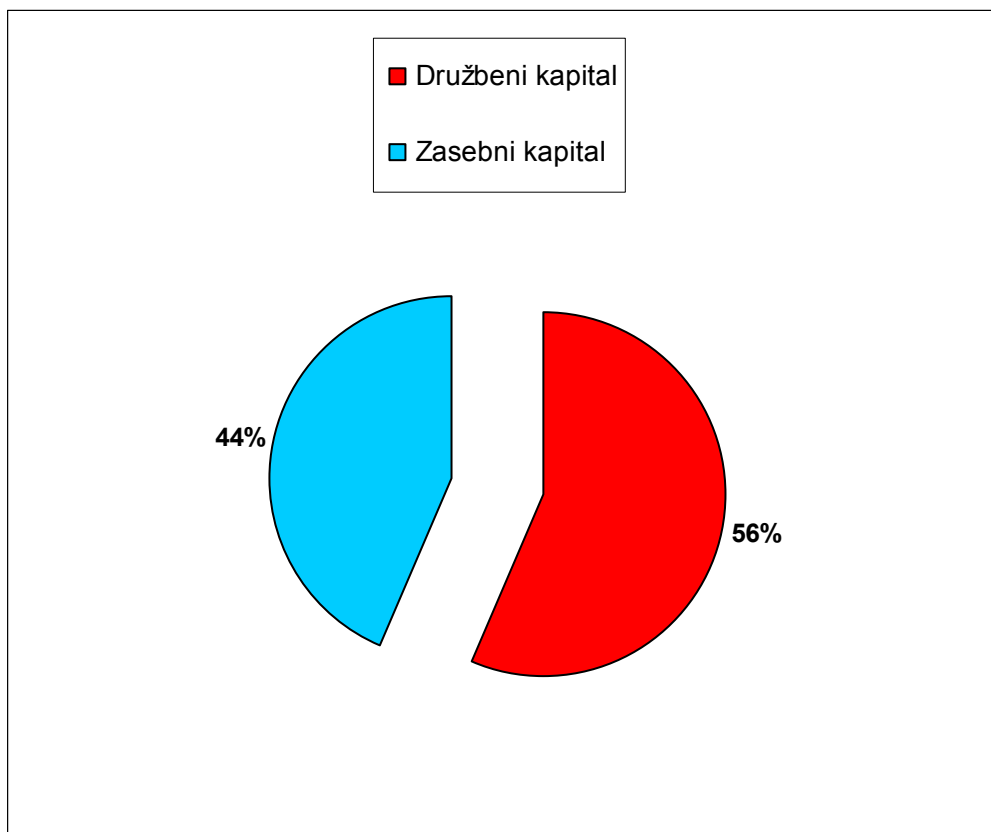
Vir: Odločba upravne enote Ljubljana, 2006

Izvedenka v poročilu pojasnjuje:

- da je gornje ugotovitve upoštevala tudi bivša SDK, saj je po revizijskem poročilu morala družba Kopriva oziroma novi družbenik Daisy, zaradi nepravilnega izkazovanja družbenega kapitala na dan 31. 12. 1990, dodatno nakazati 7.675.000 SIT oziroma 93.000 DEM (poravnano 30. 08. 1995), s čimer je delež lastništva družbe Kopriva v družbi Vijolica GO ostal nespremenjen, to je 53 %;
- pri poravnavi je bilo upoštevano dejstvo, da je bilo razmerje med zasebnim in družbenim kapitalom določeno na dan 31. 12. 1990, delež zasebnega kapitala s strani družbe Kopriva pa je bil vplačan šele 29. 04. 1991;
- tako znaša lastniški delež družbe Kopriva, glede na različno upoštevanje vplačanega zneska, ob upoštevanju tečaja DEM dne 30. 12. 1990 (1 DEM je 9 SIT) oziroma vrednost vplačanega zneska družbe Kopriva 1.111.000 DEM;
- v kolikor pa upoštevamo datum vplačila dne 29. 04. 1991 (ko je dejansko družba Kopriva svoj vložek vplačala, 1 DEM je 13 SIT) pa je vrednost vplačanega zneska družbe Kopriva 769.000 DEM, z dodatnim vplačilom po poravnavi z družbenim pravobranilcem, v višini 93.000 DEM vplačanih dne 30. 08. 1995, je skupna

vrednost vplačanega deleža družbe Kopriva torej 862.000 DEM (torej je realno lastniško razmerje takšno kot ga prikazuje slika 4).

Slika 4: Realno razmerje med družbenim in zasebnim kapitalom na dan 31. 12. 1990 (z upoštevanjem dejstva, da je bil zasebni kapital dejansko vplačan šele 29. 4. 1991 ter z upoštevanjem zneska poravnave)

Vir: Odločba upravne enote Ljubljana, 2006

Kot skupno vrednost nepremičnin vseh denacionalizacijskih upravičencev, ki so pravočasno vložili zahteve za denacionalizacijo je izvedenka upoštevala skupni seštevek vrednosti posameznih nepremičnin. Izvedenka v obravnavani cenitvi navaja, da sama ni pooblaščenca za vrednotenje nepremičnin (v skladu z določbo 44. člena ZDen). Upošteva hkrati tudi dejstvo, da so cenitve v posameznih denacionalizacijskih postopkih že izdelali izvedenci gradbene stroke (izvedenec »Oton Župančič«, izvedenec »Matjaž Kralj«, izvedenec »Fran Levstik«, izvedenec »Ivan Tavčar«) je izvedenka ugotovila, da vrednost premoženja denacionalizacijskih upravičencev, ki se nahaja v sredstvih Vijolica GO, d.o.o. znaša 1.951.316,06 DEM.

5.3.1.2.2 Pripombe zavezanca na izvedeniško poročilo

V pripombah denacionalizacijskega zavezanca, vloženi dne 3. 5. 2002 in nadalje na ustni obravnavi, ki jo je upravni organ opravil v zadevi, ki jo vodi pod šifro »A« dne 12. 06. 2002, je zavezanec navajal, da cenitve nepremičnin, ki so vsebovane v cenitvenem poročilu »Pike Nogavičke« niso izdelane in usklajene s predpisi, ki so

obligatorni v postopku denacionalizacije, in sicer s Pravilnikom o spremembi pravilnika o merilih in načinu ugotavljanja vrednosti stanovanjskih hiš ter sistem točkovanja (Ur. l. RS, št. 65/99) ter Navodilu o spremembi navodila o merilih za ocenjevanje vrednosti podržavljenih nepremičnin oziroma premoženja (Ur. l. RS, št. 26/2000). Zavezanec je predlagal, da upravni organ postavi novega izvedenca, ki bo v skladu s popravljeno metodologijo pripravil cenilno poročilo.

5.3.1.2.3 Ugotavljanje ali so pripombe zavezanca utemeljene

Po gornjem predlogu zavezanca je upravni organ s sklepom z dne 5. 11. 2002 (v postopku vodenem pod šifro »A«) sicer imenoval novega izvedenca gradbene stroke »Mitjo Čopa« z nalogo, da pregleda vrednotenje vseh cenilnih poročil premoženja vseh denacionalizacijskih upravičencev, ki so pravočasno vložili zahteve za denacionalizacijo premoženja, ki se nahaja v sredstvih podjetja Vijolica GO in jih uskladi s sedaj veljavno metodologijo. Vendar pa izvedenec kljub številnim pozivom upravnega organa ni pripravil izvedeniškega mnenja iz razloga, saj je smatral, da cenitvena poročila »Otona Župančiča« in »Ivana Tavčarja« ne obsegajo točkvalnih obrazcev, iz katerih je razvidno točkovanje objekta, zato tudi uskladitev teh cenitev s sedaj veljavno metodologijo ni mogoča.

Upravi organ je zato naknadno pridobil vsa cenitvena poročila s točkvalnimi obrazci za vse poslovne prostore. Zaradi ugotovitve ali so pripombe zavezanca utemeljene, torej ali se vrednost poslovnih prostorov izračunana po stari metodologiji (kot jo je upoštevala izvedenka »Pika Nogavička«) bistveno razlikujejo od vrednosti teh nepremičnin, izračunane po spremembah metodologije, je »Ivan Cankar«, član komisije za denacionalizacijo pri tukajšnjem upravnem organu, sicer pa izvedenec gradbene stroke, pripravil primerjalno cenitveno poročilo. Na primeru poslovnega prostora, ki se nahaja v stavbi »Dunajska 1« in meri 40 m² je tako gospod »Cankar« ugotovil, da se vrednosti, izračunane po obeh metodologijah, bistveno ne razlikujeta. Vrednost zadevanega poslovnega prostora v času podržavljenja, izračunana po novi metodologiji namreč znaša 23.000 DEM, po cenilnem poročilu, ki ga je pripravil izvedenec »Oton Župančič« v maju 1997 pa 24.000 DEM. Vrednost zgoraj omenjenega poslovnega prostora, ki meri 40 m² po poročilu gospoda »Cankarja« v času vračanja znaša 27.300 DEM, po cenilnem poročilu izvedenca »Župančiča« pa 29.700 DEM.

V predmetnem postopku (enako kot že v postopku, vodenem pod šifro »A«) gre za minimalna odstopanja med staro in novo metodologijo, zato nadaljnje dokazovanje in nove cenitve pomenijo le zavlačevanje postopka in dodatne stroške tako za stranke, kot tudi za upravni organ.

Glede na navedeno upravni organ meni, da vrednost premoženja denacionalizacijskih upravičencev, ki je v lasti podjetja Vijolica GO, kot jo (v zadevi št. »A«) navaja v izvedenskem poročilu z januarja 2002 »Pika Nogavička«, ni sporna.

5.3.1.2.4 Ugotovitev, razvidna iz cenitvenega poročila izvedenke

Iz cenitvenega poročila imenovane izvedenke je razvidno:

- da vrednost vložka družbe Kopriva na dan 30. 12. 1990⁵ (ko naj bi bilo določeno lastniško razmerje) znaša 1.111.000 DEM, na dan 29. 04. 1991⁶ (ko je bil vložek s strani družbe Kopriva dejansko vplačan) pa znaša 769.000 DEM in na isti dan, upošteva doplačilo (93.000 DEM) k vložku od vrednosti dogovorjenega lastniškega razmerja (po poravnavi z dne 30. 08. 1995) 892.000 DEM;
- ter nadalje, da vrednost premoženja vseh denacionalizacijskih upravičencev znaša 1.951.316 DEM.

Na podlagi ugotovljenega je razvidna dejanska razlika med zasebnim vložkom in podržavljenim premoženjem upravičencev, katerega zavezanec za vračilo je družba Vijolica, d.o.o.

Razlika, izražena v %, med zasebnim vložkom in na novo ugotovljeno vrednostjo (ta znaša 1.951.000,00 DEM) podržavljenega premoženja vseh upravičencev, je prikazana na naslednji sliki⁷:

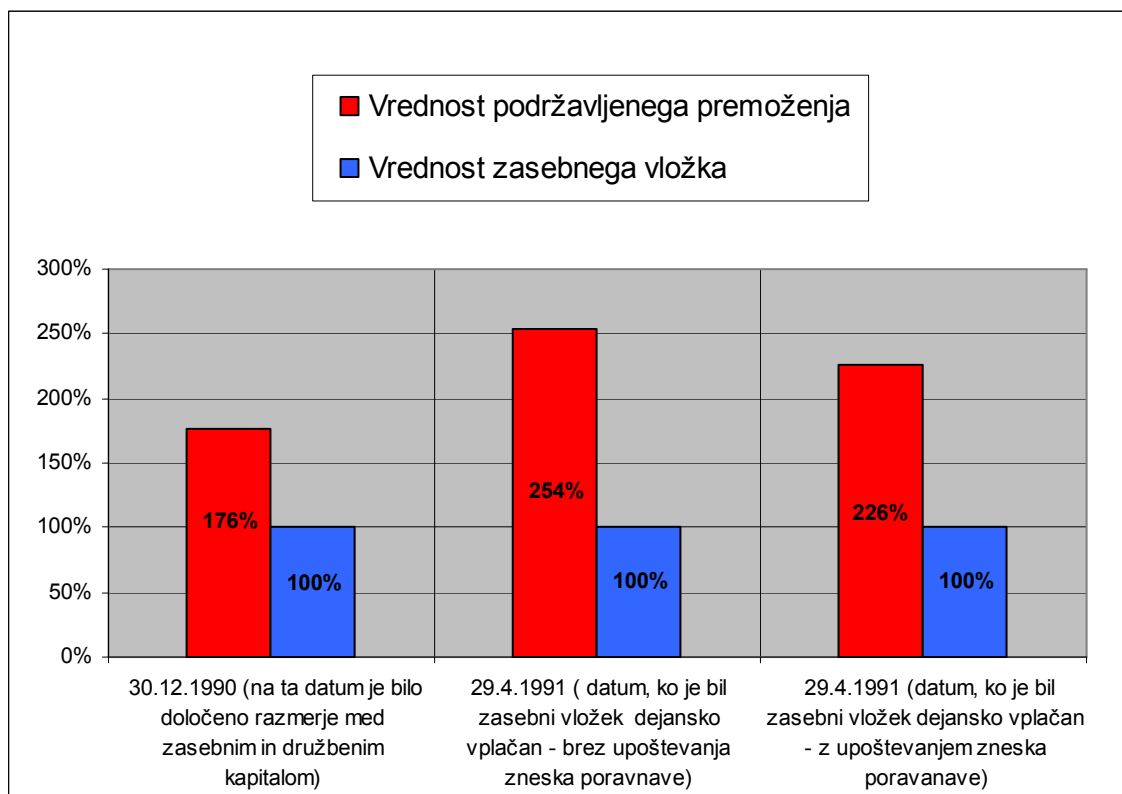
---

⁵ Tečaj DEM je znašal 9 SIT

⁶ Tečaj DEM je znašal 13 SIT

⁷To na novo ugotovljeno vrednost podržavljenega premoženja sem prikazala glede na vrednost zasebnega vložka, ki v vseh primerih predstavlja 100%.

Slika 5: Razlika med zasebnim vložkom in na novo ugotovljeno vrednostjo premoženja denacionalizacijskih upravičencev (ob upoštevanju različnih datumov oziroma dejstev)

Vir: Odločba upravne enote Ljubljana, 2006

Torej iz grafa lahko razberemo, da se razlika med vrednostjo podržavljenega premoženja in vrednostjo zasebnega vložka, ob upoštevanju različnih okoliščin, giblje med 76 % in 154 %. Na podlagi prikazanega vidimo, da je zasebni vložek, kakorkoli pogledamo, v očitnem nesorazmerju z vrednostjo podržavljenega premoženja.

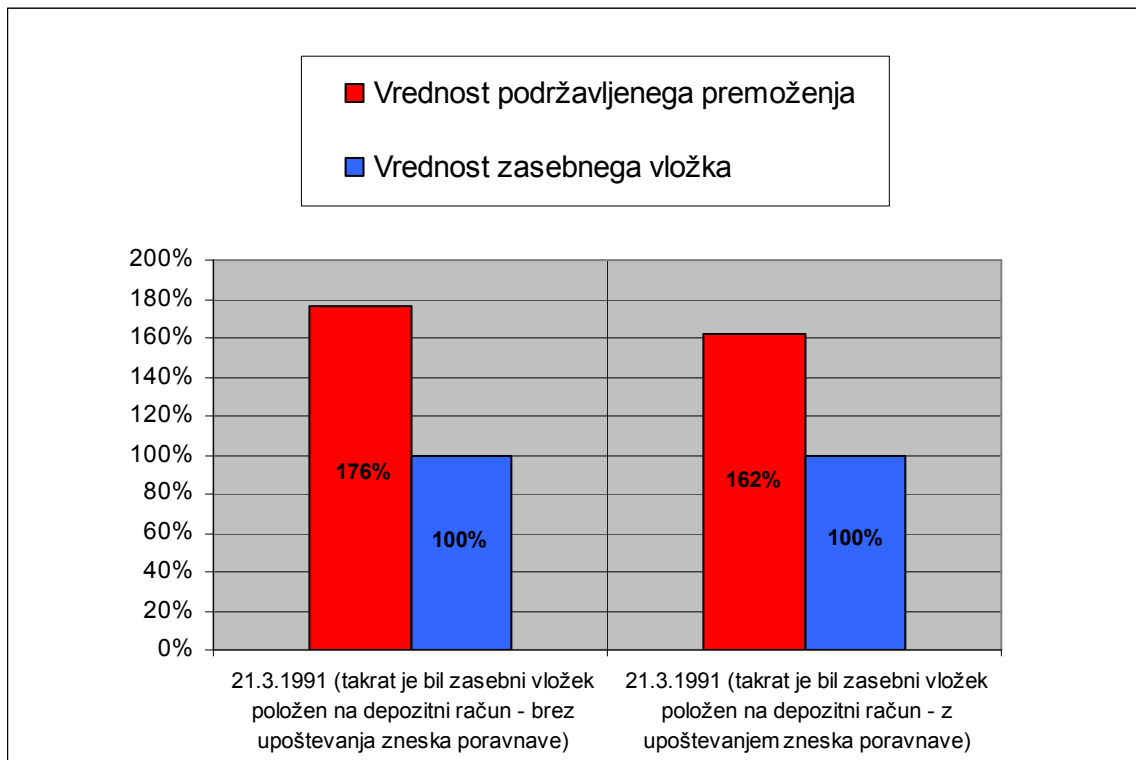
5.3.1.2.5 Pripombe zavezanca ter mnenje upravnega organa

Denacionalizacijski zavezanec (Vijolica GO, d.o.o.), ja na tako ugotovitev podal pripombe (kasneje pritožbene navedbe – v zadevi šifra »A«), češ, da bi razliko morali ugotavljati na dan 21. 3. 1991⁸, saj naj bi to bil dejanski datum dokapitalizacije podjetja Vijolica (to pa je datum, ko je bil znesek dokapitalizacije vplačan na depozitni račun podjetja Vijolica).

Če upoštevamo to dejstvo, se razlika med omenjenima kategorijama ponovno spremeni, saj je potrebno upoštevati takratni tečaj marke (takrat je 1 DEM znašala 9 SIT).

⁸ Tečaj marke je znašal 9 SIT, kar velja tudi za datum 10.04.1991 (to je datum vpisa nove družbe v sodni register).

Slika 6: Razlika med vrednostjo zasebnega vložka in na novo ugotovljeno vrednostjo premoženja denacionalizacijskih upravičencev (ob upoštevanju datuma 21. 3. 1991)

Vir: Odločba upravne enote Ljubljana, 2006

Kot vidimo na sliki pa je, tudi ob upoštevanju te okoliščine, razlika med tema kategorijama še vedno precej velika. Tudi v tem primeru je zasebni vložek v očitnem nesorazmerju z vrednostjo podržavljenega premoženja.

Glede na vse te ugotovitve je upravni organ podal naslednje mnenje:

- da so navedene pripombe zavezanca neutemeljene, ter da je pri presoji ali je zasebni vložek v gospodarski družbi Vijolica GO nesorazmeren z družbenim premoženjem, kot datum zasebnega vložka, potrebno upoštevati datum 29. 4. 1991 (skupaj z zneskom poravnave);
- tudi sicer, torej tudi v primeru, da se kot datum dokapitalizacije šteje dan 21. 3. 1991 (dan, ko je bil znesek vplačan na depozitni račun), pa upravni organ ugotavlja, da je zasebni lastninski vložek še vedno manj vreden (za 62 %) kot zahtevano premoženje denacionalizacijskih upravičencev.

5.3.1.2.6 Končna ugotovitev upravnega organa glede nesorazmernosti

Glede na navedeno, je upravni organ ugotovil, da je zasebni vložek v gospodarski družbi Vijolica v mešani lastnini nesorazmeren z družbenim premoženjem v tej družbi (glede na ugotovljeno vrednost podržavljenega premoženja, za katero je bila vložena

pravočasna zahteva za denacionalizacijo, v primerjavi z vrednostjo zasebnega vložka), ter se zato skladno z določbo 16. člena ZDen, upošteva odločbo Ustavnega sodišča RS št. U-I-72/93 predmetno premoženje upravičenki vrne v naravi.

Pri tem upravi organ navaja, da je njegovo gornjo ugotovitev potrdilo tudi Upravno sodišče v svoji sodbi z dne 6. 12. 2005, izdani v zvezi s pritožbo oz. tožbo v upravnem sporu v zadevi tukajšnjega upravnega organa vodeni pod šifro »A«. Upravno sodišče je v svoji sodbi navedlo da tako ugotovljena razmerja dovoljujejo zaključek prvostopnega organa o očitnem nesorazmerju lastninskega vložka v primerjavi z vrednostjo podržavljenega premoženja, ki bi ga sicer bilo mogoče vrniti v naravi, kar velja celo glede na za zavezanca najmanj neugodno razliko med premoženjema 76 %, ki je izračunana ob upoštevanju zasebnega vložka na datum 21. 03. 1991 oziroma 10. 04. 1991 (po tečaju 9 SIT za 1 DEM) v višini 1.111.000 DEM.

5.3.2 Ugotavljanje špekulativnosti poslov

Upravni organ je nadalje presojal ali so v konkretnem primeru podani elementi, ki bi pričali k špekulativnosti in fiktivnosti poslov in aktov pri prenosu premoženja iz družbene pravne osebe v premoženje pravne osebe v mešani lastnini.

5.3.2.1 Izjava zaslišane priče

Svojo odločitev v zvezi s tem vprašanjem je upravni organ oprl na že zgoraj navedeno dokumentacijo in izjavo priče, »Janeza Novaka«, finančnega direktorja podjetja Vijolica v letih 1990 in 1991. Upravni organ je namreč v zadevi, ki jo vodi pod šifro »A« dne 12. 6. 2002 opravil ustno obravnavo na kateri je zaslišal tudi imenovano pričo.

Zaslišani »Janez Novak« je povedal, da je bil v letu 1990 in 1991, ko je potekalo lastninjenje, finančni direktor Vijolice. Po njegovem mnenju je dokapitalizacija potekala nezakonito, za kar je vložil tudi več ugovorov na pravobranilstvo, sodišče in Agencijo za lastninsko preoblikovanje podjetij. Kot finančni direktor je takrat menil, da denar, ki so ga vložili ne predstavlja večinskega deleža. Vrednost, ki pa je bila vzeta za Vijolico je bila le knjižna vrednost, ne pa tržna. Sploh pa ni bila ugotovljena vrednost blagovne znamke Vijolice, saj je bila Vijolica takrat poznana kot zelo dobro podjetje. Zaslišani je še izjavil, da je zaradi nasprotovanja in s prihodom novega vodstva moral zapustiti podjetje Vijolica. Na posebno vprašanje predlagajoče stranke je zaslišani odgovoril, da se je program dokapitalizacije pripravljaj, vendar je bilo rečeno, da bo dokapitalizacija izvedena s strani podjetja Mak. Šele tri dni pred sklepanjem pogodbe ga je glavni direktor podjetja Mak obvestil, da bo dokapitalizacijo Vijolice izvedla z njihove strani ustanovljena firma Kopriva. V Vijolici ni bilo potem ne novih programov, ne novih kadrov, sploh pa so zmanjšali število zaposlenih. Na posebno vprašanje predlagatelja postopka, kaj je v konstrukciji celotne Vijolice pomenil znesek takratnih deset milijonov je priča povedala, da je bil ta znesek očitno tisti znesek, ki ga je to novo vodstvo uspelo zbrati. Po njegovem

mnenju pa ni predstavljal niti 30 % vrednosti Vijolice. Po izjavi zaslišanega »Janeza Novaka« je bila dokapitalizacija potrebna zato, ker je bila Vijolica v težki likvidnostni situaciji. Vedelo pa se je, da ta znesek ne predstavlja rešitve, saj za temi sredstvi ni bilo nobenega programa dejavnosti, nasprotno, z novim managementom in njihovimi trikrat višjimi plačami in obrestmi, ki jih je bilo potrebno plačevati za ta denar, so stroški občutno narasli, vložena sredstva pa so padla v brezno. Po izjavi priče »Janeza Novaka« je Kopriva izkoristila situacijo, ne z namenom reševanja Vijolice, pač pa z namenom pridobitve večinskega deleža v tem podjetju. Zaslišani je še povedal, da je bila v teh letih visoka stopnja inflacije in gospodarske razmere nestabilne.

5.3.2.2 Navedbe denacionalizacijskega zavezanca

Pri svoji odločitvi je upravni organ presojal tudi navedbe denacionalizacijskega zavezanca, podane v vlogi z dne 23. 7. 2003 (odgovoru na poročilo o ugotovljenem pravnem in dejanskem stanju), ki jo je podal v zadevi, ki jo omenjeni upravni organ vodi pod šifro »A«.

Zavezanec v navedeni vlogi meni, da bi moral upravni organ pri uporabi 89. člena ZDen kot dopustne pravne podlage za suspenz 4. odstavka 16. člena ZDen upoštevati, da je 89. člen ZDen v delu, ki se nanaša na špekulativne posle, pravno sporen, saj ti v pravni teoriji niso jasno opredeljeni, ter se glede tega sklicuje na Slovenski slovar knjižnega jezika, ki opredeljuje špekulacijo kot posel, s katerim so posamezniki obogateli, ter določbo 14. člena Zakona o varstvu konkurence, ki pa opredeljuje ravnanja, ki nimajo nikakršne zveze z predmetno zadevo in tako ne morejo predstavljati pravni standard.

V primeru dokapitalizacije Vijolice iz leta 1990 pa ni obogatel nihče, pojasnjuje zavezanec v isti vlogi, kar najbolje dokazuje prodaja poslovnega deleža Koprive sedanjemu večinskemu lastniku, ki je bila opravljena po več kot letu dni za nižjo ceno od zneska dokapitalizacije. Družbeno podjetje Vijolica je bilo konec leta 1990 dejansko pred stečajem in popolnoma nelikvidno. To je bistveno dejstvo za presojo realne vrednosti Vijolice pred dokapitalizacijo. Zavezanec se sklicuje tudi na izjavo priče tedanjega finančnega direktorja, da pred dokapitalizacijo poslovanje podjetja ni bilo uspešno in so imeli neporavnane obveznosti do dobaviteljev. Podjetje je bilo v takem stanju, da novih kreditov ni več moglo dobiti. To so popolnoma nesporna dejstva, ki so vodila k reševanju poslovanja podjetja z dokapitalizacijo s strani Koprive.

Zavezanec nadalje pojasnjuje, da dokapitalizacija Koprive ni zadoščala in je bilo podjetje čez leto dni, ko je družba Kopriva začela prodajati svoj poslovni delež, ponovno nelikvidno, brez ustreznih zalog v trgovinah ter z dodatno pridobljeno izgubo zaradi ogromnega izpada plačil iz prodaje v republike bivše Jugoslavije. Ko je novi lastnik v letu 1992 odkupoval zasebni poslovni delež družbe Kopriva, je ekonomska analiza, ki jo je izvedel znani ekonomsko finančni analitik, kot minimalen obseg dodatnih sredstev za nadaljevanje poslovanja, terjala dodatne dolgoročne vire

sredstev v višini 1,5 milijonov DEM, za normalno poslovanje v branži pa bi moral novi večinski lastnik zagotoviti 3 milijone DEM. Popolnoma normalno je nesporno dejstvo, da je slabo poslovanje Vijolice pred dokapitalizacijo 1991 nujno vplivalo na določitev višine poslovnega deleža, ki ga je družba Kopriva pridobila z dokapitalizacijo. Kasnejše cenitve višine zasebnega kapitala glede na višino družbenega kapitala ob dokapitalizaciji so pokazale, da je razmerje med tema dvema kategorijama 31:69 v korist družbenega in ne 53:74 v korist zasebnega kapitala, kot je sledilo iz pogodbe o dokapitalizaciji med Vijolico in Koprivo. Zavezanec pojasnjuje, da je takšno odstopanje od dejanskega razmerja normalno glede na dejstvo, da so obstoječi lastniki družbe, ki se je prisiljena dokapitalizirati, vedno v neugodnem položaju pri določanju vrednosti poslovnih deležev. Na določitev medsebojnih razmerij v osnovnem kapitalu Vijolice pa so poleg razmerja med vrednostjo premoženja Vijolice in vrednostjo zasebnega vložka bistveno vplivale poslovne težave, v katerih je bila Vijolica zaradi nelikvidnosti, slabega poslovanja, ki je izhajalo iz nedonosnih prodajnih programov (pretirana ponudba izdelkov v skupini spominkov in etnografskega blaga), prevelikega števila zaposlenih, katerih razreševanje je bilo iz sistemskih razlogov nemogoče, in pretirane višine plač zaposlenih. Zato ugotovitve o razmerju med zasebnim in družbenim kapitalom ob dokapitalizaciji iz ocenjevanja (Nogavička, Cankar) odstopajo od poslovnih deležev dogovorjenih s pogodbo o dokapitalizaciji. To pa ne pomeni, da bi odstopanje dogovorjenega razmerja v osnovnem kapitalu med zasebnim in družbenim kapitalom iz pogodbe o dokapitalizaciji glede na razmerje ugotovljeno v omenjenih cenitvah kazalo na nedopustno špekulacijo. Tudi pri današnjih dokapitalizacijah družbe z novimi družbeniki, trdi zavezanec v nadaljevanju, obstoječi lastniki glede na imetnike novega kapitala bistveno izgubljajo pri upoštevanju vrednosti obstoječega premoženja.

Zavezanec je v predmetni vlogi upravnemu organu očital, da v postopku ni zaslišal predlagane priče »Janeza Hočvarja«, finančnega direktorja Vijolice po prevzemu s strani družbe Kopriva, kateremu so bila v celoti poznana vsa poslovna dejstva in okoliščine v zvezi s poslovanjem pred in po dokapitalizaciji, tudi tista, ki bi lahko odločilno vplivala pri razjasnitvi morebitnega špekulativnega motiva na strani strank sporne dokapitalizacije.

V dosedanjem dokaznem postopku, je tudi v tej vlogi poudaril zavezanec, ni objektivnih dejstev, ki bi glede na poslovanje Vijolice v letu 199 in 1991 utemeljevala navedbe, da je bila dokapitalizacija Vijolice lahko špekulativna, saj z njo ni obogatela ne Kopriva, ne družba Daisy, kot novi imetnik večinskega poslovnega deleža, kar lahko organ ugotovi tudi z analizo poslovanja Vijolice v letih po prehodu lastništva v mešano lastnino, kot tudi z njim povezanih družb. Popolnoma nerazumljivo je zavezancu, da upravni organ v predmetni zadevi o dejstvih, ki so bila razlog za dokapitalizacijo ne izpraša vsaj oseb, ki so bile najbolj seznanjene z vsemi okoliščinami, ki so do nje privedle, to je poleg že omenjenega »Hočvarja« vsaj še g. »Zahoviča«, kot direktorja Vijolice pred dokapitalizacijo družbe Kopriva. Koristno pa bi bilo, če bi o vplivu popolne nelikvidnosti in poslovnih težav Vijolice na določitev razmerja med poslovnimi deleži pri dokapitalizaciji odgovoril tudi izvedenec »Cankar«, ki ima vse licence za ocenjevanje vrednosti podjetij.

Glede na gornje navedbe je denacionalizacijski zavezanec v svoji vlogi z dne 23. 7. 2003 predlagal naslovnemu organu, da izvede dodatno predlagane dokaze z zaslišanjem predlaganih prič, ter še »Jerneja Pirca«, direktorja Vijolice od leta 1992 dalje.

5.3.2.3 Navedbe upravnega organa

Upravni organ navaja, da v postopku vodenem pod šifro »A« predlogu za zaslišanje ni ugodil. Ob razpisu ustne obravnave je namreč stranke pozval naj vsi vabljeni na obravnavo prinesejo vse dokaze, s katerimi v tej zadevi še razpolagajo ter naj s seboj pripeljejo tudi priče, če z njimi dokazujejo določena dejstva. Na obravnavi je bil tako zaslišan »Janez Novak«, katerega zaslišanje je predlagal predlagatelj zahteve.

Nadalje upravni organ navaja, da je v postopku denacionalizacije poslovnega prostora in skladišča, ki je predmet tega poročila, dne 12. 07. 2005 opravil ustno obravnavo. Tako kot vlagateljica zahteve, tako tudi pooblaščenec zavezanca sta si bila enotna, da ima upravni organ za odločitev o tej zadevi zadosti dokazov. Pooblaščenec zavezanca je tako pred omenjenim upravnim organom izjavil, da ima upravi organ po njegovem mnenju v tej zadevi dve možnosti, in sicer da počaka na sodbo Upravnega sodišča v zadevi vodeni pod šifro »A« ali da ne glede na to o konkretni zadevi odloči.

Upravni organ glede na navedeno ugotavlja, da zavezanec pri zaslišanju prič, ki jih je predlagal v zadevi, vodeni pod šifro »A«, v tem postopku ni več vztrajal.

5.3.2.4 Presojanje špekulativnosti

Pri presojanju špekulativnosti je upravni organ sledil Navodilu ministrstva, ter tako ugotavljal:

- kdaj je družbeno pravna oseba izvedla statusno preoblikovanje v družbo v mešani lastnini;
- ter ali je ob statusnem preoblikovanju ZDen (oziroma njegov osnutek) že bil v obravnavi;
- in v povezavi s tem tudi ali je ta družbeno pravna oseba že lahko pričakovala, da bo zavezanec za vrnitev podržavljenega premoženja;
- nadalje je upravni organ ugotavljal kolikšen del premoženja družbeno pravne osebe pred statusnim preoblikovanjem tvori premoženje, ki je bilo podržavljeno; po navodilu ministrstva mora upravni organ, v kolikor ugotovi, da večji del premoženja tvori podržavljeno premoženje, nadalje ugotoviti ali je ta družbeno pravna oseba (ob predpostavki, da je vedela, da se pripravlja ZDen) špekulirala v smislu, da bo v kolikor se ne preoblikuje v družbo v mešani lastnini, ostala brez večine svojega premoženja, čemur je upravni

organ v celoti sledil; upravni organ je sledil tudi stališču, ki je bil že naveden, to je da mora v postopku pridobiti revizijska poročila in na njih temelječe odločbe takratne SDK oziroma Agencije Republike Slovenije za plačilni promet, nadziranje in informiranje in pozneje Agencije za revidiranje.

Pri presojanju špekulativnosti je upravni organ sledil tudi že prej navedenemu stališču Upravnega sodišča RS in je pri uporabi pravnih in moralnih načel izhajal iz:

- narave pravnega posla;
- statusa pogodbenih strank;
- že oblikovane prakse;
- ter iz splošnih družbenih gospodarskih razmer;

ter upošteval tudi stališče Ustavnega sodišča RS, da je treba špekulativnost, po določbi 89. člena ZDen v skladu z namenom sprejete denacionalizacije, interpretirati v smislu načela poštenega izvrševanja pravic ob upoštevanju okoliščin, iz katerih bi izhajalo, da je bilo statusno preoblikovanje podjetja izvršeno z namenom pridobitve večinskega upravljskega deleža v firmi in se izogniti posledicam ZDen, to je vrnitvi podržavljenega premoženja.

5.3.2.4.1 Kdaj je družbeno pravna oseba izvedla statusno preoblikovanje

Upravni organ, kot že prej, ponovno navaja, da sta Vijolica Go in družba Kopriva, dne 21. 3. 1991 sklenili pogodbo o vlaganju, s katero sta se dogovorili, da družba Kopriva vlaga v Vijolico, ki se organizira kot družba z omejeno odgovornostjo v mešani lastnini, denarna sredstva v višini 10.000.000 din, ki postanejo poslovni delež in osnovna vloga v podjetju Vijolica Go, družba Kopriva pa postane družbenik v Vijolici Go. Kopriva se je zavezala, da bo denarna sredstva vplačala na žiro račun Vijolice Go v roku 10 dni po podpisu pogodbe, ob pogoju, da bodo v tem roku konstituirani organi upravljanja. V sklepu o organiziranju podjetja kot družbe z omejeno odgovornostjo z dne 21. 3. 1991 je bilo ugotovljeno, da osnovno glavnico družbe predstavlja vložek družbe Kopriva v višini 10.000.000 din in trajni kapital Vijolice Go, ugotovljen po zadnji bilanci stanja podjetja dne 31. 12. 1990 v višini 8.913.000 din, iz česar je izhajal 53 % delež družbe Kopriva in 47 % delež družbene lastnine. Statusna sprememba iz podjetja v družbeni lastnini v družbo z omejeno odgovornostjo v mešani lastnini, s spremembo firme, dejavnosti in ustanoviteljev ter deležev v navedenih zneskih, je bila v sodnem registru Temeljnega sodišča v Ljubljani vpisana dne 10. 04. 1991.

5.3.2.4.2 Ali se je ob statusnem preoblikovanju že lahko vedelo za ZDen

Upravni organ navaja, da je bil Predlog za izdajo Zakona o denacionalizaciji z osnutkom zakona – ESA 2999 objavljen že v Poročevalcu skupščine Republike

Slovenije in Skupščine SFRJ Jugoslavije dne 19. 2. 1991. Oblike vračanja premoženja je obravnaval predlagani 14. člen, ki je v tretjem odstavku določal, da premoženja ni mogoče vrniti v naravi, če je na njem lastninska pravica.

Že dne 7. 7. 1990 pa je bil uveljavljen Zakon o začasni prepovedi sečnje v gozdovih v družbeni lastnini in začasni prepovedi prometa z nepremičninami v družbeni lastnini (Uradni list RS, št. 26/90), ki je zaradi zavarovanja pravic prejšnjih lastnikov prepovedal vsak promet z navedenimi nepremičninami v družbeni lastnini ter določil sankcijo ničnosti za pravni posel, sklenjen v nasprotju s tem zakonom. Navedeno pa pomeni, da podržavljenih nepremičnin v družbeni lastnini s prodajo že od sredine leta 1990 ni bilo več mogoče prenesti v zasebno lastnino.

5.3.2.4.3 Kolikšen del premoženja tvori podržavljeno premoženje

Iz spisne dokumentacije je, kakor upravni organ že zgoraj navaja, razvidno, da je ustanovni kapital ustanovitelja podjetja Vijolica znašal 8.913.000,00 din ter tudi, da ni bil vplačan v denarju, pač pa je predstavljal stvarni vložek. Zavezanec pa je v spisno dokumentacijo vložil cenitve »Ivana Cankarja« z dne 22. 01. 1998, iz katerih izhaja, da je znašala vrednost nekdanjega družbenega podjetja Vijolica, ocenjena po metodi aktive 16.726.000,00 din oziroma 2.389.000 DEM.

Upravni organ pa je tudi že navedel, da vrednost premoženja denacionalizacijskih upravičencev, ki se nahaja v sredstvih Vijolice znaša 1.951.300,00 DEM.

Upošteva zgornja dejstva, predvsem, da se je družbeno podjetje v podjetje v mešani lastnini preoblikovalo, po tem ko je bil osnutek ZDen objavljen v Poročevalcu z dne 19. 02. 1991, je upravni organ nadalje ugotavljal, ali je zavezanec z lastninjenjem pohitel z namenom, izogniti se vrnitvi premoženja.

5.3.2.4.4 Sklep upravnega organa

Ob pregledu spisne dokumentacije upravni organ sklepa, da je bil v konkretnem primeru podan namen izogniti se vrnitvi premoženja. Zavezanec v pripombah na revizijsko poročilo SDK z dne 05. 07. 1994, to namreč izrecno priznava, s tem, ko izjavi: »To dejstvo je poleg pričakovanja denacionalizacijskega zakona, ki bi utegnil Vijolici in s tem družbi Kopriva škodovati, odločilno vplivalo na določitev poslovnih deležev v podjetju Vijolica, nastalih z dokapitalizacijo podjetja«.

Glede na navedeno upravni organ meni, da je iz izjave Vijolice v pripombah na revizijsko poročilo z dne 05. 07. 1994 (da bi denacionalizacijski zakon utegnil škodovati Vijolici in družbi Kopriva, ter da je to odločilno vplivalo na določitev poslovnih deležev v podjetju Vijolica, nastalih z dokapitalizacijo) razvidno, da je Vijolica želela okrepiti likvidnost in ekonomsko vrednost zaradi obveznosti vračanja v denacionalizaciji.

Pogodbo o vlaganju med družbo Kopriva in Vijolico Go, je zato šteti kot dokaz za ugotovitev špekulativnega ravnanja pri sklepanju pogodbe o vlaganju družbe Kopriva

v Vijolico, saj iz nje izrecno izhaja, da je na določitev poslovnih deležev odločilno vplivala njuna domneva, da bi jima utegnili škodovati.

Upravni organ pri tem dodaja, da je verjel prepričljivi izpovedi takratnega finančnega direktorja, da je bila vrednost družbenega podjetja Vijolica le knjižna, da sploh ni bila vrednotena vrednost blagovne znamke in da je bilo premoženje družbenega podjetja močno podcenjeno. Ob tem pa je upoštevati tudi dejstvo, da je dejansko vplačilo sredstev s strani podjetja Kopriva bilo izvedeno šele 29. 04. 1991, ko se je razmerje med DEM in SIT bistveno spremenilo. Dne 30. 12. 1990 je bila vrednost 1 DEM namreč 9 SIT, dne 29. 04. 1991 pa 13 SIT.

5.3.2.5 Poslovanja zavezanca po statusnem preoblikovanju

Nadalje je upravni organ ugotavljal tudi poslovanje zavezanca po statusnem preoblikovanju, saj je menil, da je na podlagi ugotovitev o tem poslovanju mogoče sklepati o poštem postopanju družb pri sklepanju pogodbe o zasebnem vlaganju.

Po pregledu spisne dokumentacije, je upravni organ sicer ugotovil, da je bilo stanje v katerem se je nahajalo družbeno podjetje Vijolica pred dokapitalizacijo res finančno težko in slabo vodeno, vendar se vodstvo ni odločilo za poslovno ekonomske druge rešitve, npr. prodajo poslovnih lokalov. Družba Kopriva se je odločila za naročilo izdelave ekspertize o dokapitalizaciji, torej zanimala jo je samo ta opcija, ne pa ekspertiza o sanaciji, kar bi najprej storil dober gospodar. Tako po oceni upravnega organa ne drži trditev zavezanca, da se je bila firma prisiljena dokapitalizirati.

Pri tem je upravni organ ugotovil, da iz predložene dokumentacije in na podlagi zaslišanja strank:

- ni razvidno, da bi družba Kopriva realizirala katerokoli svojo obljubo (ustrezen organizacijski prijem, finančni in drugi ukrepi, ključni kadri) in firma Vijolica tudi ni postala poslovno uspešna in profitabilna, kar izrecno izjavlja zavezanec;
- iz dokumentacije je tudi jasno razvidna zavajajoča in tudi lažna obljuba družbe Kopriva, da »zaradi dobre volje in potrditve vseh namer, o katerih je bilo govora, bo Kopriva d. d. poiskala možnosti razbremenitve Vijolice Go d. o. o. dinamike vračanja nekaterih kreditov in plačila obresti, seveda kjer bo to v njeni moči«; Kopriva je vedela, da v času dajanja takih obljub ni imela nikakršnih lastnih razpoložljivih sredstev za realizacijo le-teh; to nesporno dokazuje izpisek iz sodnega registra z dne 14. 01. 1991 (osnovna glavnic ob ustanovitvi je 16.800,00 SIT, kot vloga ustanoviteljev v rednih delnicah po nominalni vrednosti 2.100 SIT, nominirane v dinarjih); družba Kopriva sama tudi s tem zneskom ni bila sposobna pridobiti bančnega kredita, saj je že v konkretnem primeru zanjo to storila povsem druga pravna oseba, kar je upravni organ ugotovil iz revizijskega poročila Agencije RS za APPNI;

- prav tako je razvidno, da obljuba »denar, ki je v rezervaciji kot vložek, vložiti v produktivne, hitro donosne in pozitivno – likvidne operacije«, ni bila realizirana; navidezna skrb za delavce je razvidna iz zadnjega odstavka tč. 9; iz njega sledi, da je bil denar na predhodnem računu zadrževan zato, da se ne bi porabil za plače delavcev, ampak da se ga vloži v produktivne in hitro donosne poslovne operacije, kar pa se ni zgodilo.

Listinski dokazi potrjujejo, da družba Kopriva v času dajanja takih obljub ni razpolagala z nikakršnimi lastnimi sredstvi, s katerimi bi lahko jamčila za te obljube delavcem in vodstvu firme. Torej gre po mnenju upravnega organa za očitno zavajanje v zmotu. Vestnost in poštenje pomeni zanesljivost, poštenost, obzirnost in tudi, da se druga stranka na ravnanja sopogodbence lahko zanese. Rezultat v nasprotju z obljubljenim ravnanjem izrecno ugotavlja tudi zavezanec (tč. II 1.1. z dne 05. 07. 1994): »Že iz dejstva, da je Kopriva svoj poslovni delež prodajala po nižji ceni kot je zanašala njena dokapitalizacija Vijolice, zanjo ni bil poslovni uspeh«. Tako se potrjuje namen, ki izhaja iz 17. seje delavskega sveta, na kateri je bilo razmerje deležev pogodbeno določeno z upoštevanjem morebitne nerealnosti izkazanih stanj in z upoštevanjem rizika v zvezi z denacionalizacijo (tč. II 1.1. z dne 05. 07. 1994). Pri tem upravni organ tudi meni, da obseg pravic, ki izhajajo iz pravnega posla dokapitalizacije ni enak tistim, ki izhajajo iz prodaje deleža in posledično iz naslova lastništva večinskega deleža. Z uveljavitvijo pogodbe z dne 30. 09. 1992, ko je družba Kopriva svojo osnovno vlogo v višini 53 % celotnega osnovnega kapitala Vijolice prodala, je zavezanec vstopil v vse pravice in obveznosti družbenika. Družba Kopriva pa je iz družbe izstopila. To dejanje je v očitnem nasprotju z danimi izjavami in lahko upravi organ šteje, da so bile dane zgolj navidezno, glede na nastale posledice, to je prodaja deleža, čeprav so prav to možnost ob vstopu v družbo zanikali. S prodajo deleža družbe Kopriva pa je ta na zavezanca nedopustno prenesla več pravic, kakor jih je imela sama.

Nadalje je po mnenju upravnega organa tudi tak posel v nasprotju z določbami ZDen, ki prepoveduje kakršnokoli razpolaganje z nepremičninami oziroma premoženjem glede katerega po določbah zakona obstoji dolžnost vrnitve, v konkretni zadevi izdana pa je tudi bila začasna odredba o prepovedi razpolaganja s tem premoženjem.

5.3.2.6 Upoštevanje načela vestnosti in poštenja

Zavezanec je ravnal tudi v nasprotju z načelom vestnosti in poštenja, saj je izkoristil nerealno bilančno stanje družbenega podjetja. Upravni organ je mnenja, da bi pred statusnim preoblikovanjem morala biti opravljena cenitev premoženja. Upravni organ je ugotovil, da je razmerje deležev med družbenim in zasebnim kapitalom v očitnem nesorazmerju, pa tudi sicer že 53 % delež, omogoča večji obseg upravljalških pravic. S tem je bil družbeni del premoženja postavljen v neugoden položaj, s čimer je bilo otežkočeno uveljavljanje njenih pravic. Taka določba pogodbe, ki brez potrebne ocene premoženja določa razmerja deležev pogodbenih strank, je Vijolico Go spravila v slabši položaj, kar je vsekakor v nasprotju z načelom vestnosti in poštenja.

Kršitev načela prepovedi zlorabe podrejenega položaja ene od pogodbenih strank vidi upravni organ v navedbi, da je »Objektivno dejstvo pri določitvi poslovnih deležev ob dokapitalizaciji družbe bilo, da je Vijolica nujno potrebovala svež kapital za svoj nadaljnji obstoj«. Družba Kopriva je, na 17. seji delavskega sveta in ne z zakonsko ugotovljenim deležem, neupravičeno prišla do premoženjske koristi, in sicer do večinskega deleža v podjetju vijolica. Pri tem je po mnenju upravnega organa izkoristila stanje na trgu (novo nastala država, pomanjkanje predpisov, pričakovani sprejem ZDen, pomanjkljivo realno izkazovanje vrednosti družbenega premoženja, vsesplošna »divja privatizacija«). Družba Kopriva je izkoristila tako stanje dodatno pa še z zavajanjem firme in delavcev Vijolice z nerealnimi obljubami, s čimer jih je zavedla v zmotno glede ohranitve delovnih mest zaposlenih, glede postavitve firme kot poslovno uspešne in profitabilne in brez namena kasnejše prodaje.

Pri takem zavajajočem ravnanju družbe Kopriva višina premoženjske koristi ni edini znak zlorabe položaja močnejšega. Odsotnost načela vestnosti in poštenja pri pridobitvi večinskega deleža in s tem večinske upravljalne pravice v firmi so ji omogočile, da je v nadaljevanju sklenila za firmo Vijolica očitno škodljiv posel z nadaljnjo prodajo svojega deleža pod dokapitalizacijskim zneskom in s tem kršila načelo dobrega gospodarja, družbeni del premoženja, za katerega so že potekali denacionalizacijski postopki pa potisnila v še slabši položaj. Obstoj neenakopravnega položaja je razviden tudi iz zapisnika razširjenega kolegija (24. 04. 1991), kjer se izrecno ugotavlja »... vprašanje o smotrnosti dokapitalizacije, do katere še ni prišlo, s premalo vrednotenim deležem Vijolice, zlasti o realni vrednosti deleža po devalvaciji dinarja ter o nerešeni kadrovske situaciji« in dalje »... da bi bilo pri argumentiranih trditvah potrebno pogodbo razveljaviti, ker delež Vijolice ni realen, ker njegovo premoženje ni bilo ocenjeno, kot je to zahteva po zakonu, ker do sedaj niso nakazali zneska, ki ga je devalvacija še bolj razvrednotila (44 %) in s tem naš družbeni kapital še bolj spravila v neenakopraven položaj do privatnega deleža ...«. Družba Kopriva je izkoriščala neugoden položaj svojega sopogodbnika, ko je vedela in se zavedala njegove neugodne situacije in prav zato sklenila takšno pogodbo, hkrati pa se je očitno zavedala tudi svojega lastnega ekonomskega položaja ter zato svoje obljube zavarovala z izjavo »kjer bo to v njeni moči« (točka 2 pisma delavcem z dne 15. maja 1991). Na videz preprost ekonomski motiv statusnega (in kasneje lastninskega) preoblikovanja podjetja Vijolica go, večji donos podjetja po izvedeni dokapitalizaciji in ohranitev delovnih mest, je bil po preoblikovanju potisnjen v ozadje. Večjega donosa ni bilo, delavci pa so bili odpuščeni. Takega razvoja dogodkov so se delavci utemeljeno lahko bali, zato so tudi 25. 04. 1991 v nadaljevanju razširjenega kolegija na podlagi »argumentov« sprejeli sklep, »ker je prišlo do velike škode za podjetje Vijolica se predlaga Delavskemu svetu sklep, o razveljavitvi pogodbe z družbo Kopriva o sovlaganju in pogodbo o preoblikovanju«.

Glede na navedeno je sklepati, da je bilo vprašanje večje donosnosti (»profitabilnosti«) Vijolice po doseženem preoblikovanju drugotnega pomena in podvrženo osnovnemu cilju, in sicer postati večinski upravljaec. Upravni organ tudi meni, da bi ob poštenem ravnanju družba Kopriva morala svoje obljube realizirati, ne pa da je doseženi položaj izkoristila za nadaljnjo prodajo.

5.3.3 Zaključek upravnega organa

Upravni organ pri svojem zaključku izhaja iz stališča Ustavnega in Vrhovnega sodišča RS glede časovnosti postavljanja zahtevka pri špekulativnih ali fiktivnih pravnih poslih glede na uveljavitev ZDen in ugotavlja da pri uveljavljanju 89. člena ZDen ni prav nobene časovne niti vsebinske omejitve, še zlati ne take, da se lahko špekulativnost oziroma fiktivnost pravnih aktov in poslov nanaša le na tiste akte in posle, ki so nastali z namenom izogniti se lastnosti zavezanca ali pa sploh denacionalizaciji, zlasti pa vrnitvi v naravi. S pregledom kronološkega poteka dogajanja upravni organ ugotavlja, da se je družba Kopriva s prodajo svojega deleža dne 30. 09. 1992 izognila lastnosti zavezanca za vrnitev premoženja v naravi (kljub zakonski prepovedi odtujitve) in to v času, ko je denacionalizacijski postopek že potekal. 2. odstavek 88. člena ZDen določa, da so posli in enostranske izjave volje, ki so v nasprotju s prepovedjo razpolaganja s premoženjem, ki je predmet vrnitve, nični. Upravni organ meni, da se je s prodajo svojega deleža Vijolica želela izogniti lastnosti zavezanca, kar dodatno dokazuje špekulativni namen. Po mnenju Upravnega sodišča RS pa je v konkretnem primeru taka ravnanja, ki poslabšujejo položaj denacionalizacijskih upravičencev, presojati z uporabo 89. člena ZDen. S tem dejanjem je bilo tudi kršeno načelo prepovedi povzročanja škode. Vsak se je dolžan vzdržati ravnanja, s čimer bi drugemu povzročil škodo. S kršitvijo načela »nikomur škodovati« pa je prizadeta tako Vijolica kot celota, kot tudi upravičenci do denacionalizacije.

Pri uporabi nekaterih temeljnih pravnih načel in utemeljevanju obrazložitve je upravni organ tudi ocenil mnenje zavezanca v njegovem dopisu, da je imetnik poslovnega deleža v zasebni lastni v družbi Vijolica »utemeljeno lahko verjel v pravilnost računovodskih izkazov aktive s strani drugega pogodbenega partnerja«. Pri tem je upravni organ ugotovil, da ta izjava ni v skladu z drugo njegovo izjavo, da »je bilo razmerje pogodbeno določeno z upoštevanjem morebitne nerealnosti izkazanih stanj in ... », ter ugotovitev, da »bilance stanj družbenih podjetij niso bile normalne«. Upravni organ na podlagi tako kontradiktornih izjav zavezanca, ne more sklepati o prisotnosti načela vestnosti in poštenja pri sklepanju tega posla.

Glede na vse zgoraj navedeno, upravni organ meni, da sta pogodbenika v času, v katerem sta sklepala posel:

- računala z novim pravnim redom na področju urejanja lastninskih in denacionalizacijskih vprašanj;
- izrabila pravni položaj, ki je bil ob sklenitvi posla nejasen in zmeden;
- hkrati pa tudi ob sklepanju posla nista upoštevala načelo enakopravnosti udeležencev v konkretnem razmerju, pri čemer naj vsak udeleženelec nima slabšega oziroma močnejšega pravnega položaja, kjer ne gre zgolj za pravno enakopravnost, ampak tudi za ekonomsko enakopravnost.

Iz zgornjih navedb je nesporno razvidno, da sta pogodbeni stranki pri samem sklepanju pogodbe o dokapitalizaciji in s tem pri določanju posameznih elementov te pogodbe in spreminjanju statusa Vijolice, izrecno računali z novim pravnim urejanjem lastninskih razmerij, ki so bila nato tudi resnično sprejeta in tako zlorabila dotedanji nejasen in zaradi prenehanja stare in ustanavljanja nove države, še zmeden pravni položaj.

Upravni organ pri tem navaja, da je Upravno sodišče v že citirani sodbi z dne 06. 12. 2005 potrdilo ugotovitev upravnega organa, ter pri tem navedlo, da če zavezana stranka (družba Vijolica) zaključkov prvostopnega organa o špekulativnem postopanju v postopku ni uspela ovreči (ob tem ko sicer ni sporno, da se je nahajala v težki likvidnostni situaciji), tako da bi:

- izkazala, da je kot dober gospodar ter ob spoštovanju načela vestnosti in poštenja lastninsko razmerje med družbenim in zasebnim vložkom v družbi določila na podlagi ocenjene realne vrednosti družbenega kapitala (ne glede na to, ali je bila to zakonska obveznost ali ne);
- da je za dokapitalizacijo izbrala družbo z ustrežno boniteto in ustreznim programom ukrepov za razreševanje problemov likvidnosti, solventnosti in zagotovitev kapitalske ustreznosti;
- ter da se je ta program izvajal (ne pa, kot izhaja iz spisne dokumentacije, da je družba Kopriva že septembra 1992 s prodajo poslovnega deleža iz družbe izstopila), so zaključki prvostopnega organa o špekulativnosti, pravilni.

Nadalje pa je Upravno sodišče v tej sodbi tudi ugotovilo, da je prvostopni organ pravilno ocenil dokaze v zvezi s postopanjem družb Vijolice in Koprive pred sklepanjem pogodbe o vlaganju, ter po tem, in za odločitev v zadevi relevantne dejstva pravilno ugotovil.

Z upoštevanjem vsega navedenega, so podani vsi zakonski pogoji, da se poslovni prostor v izmeri 30 m² in skladišče v izmeri 20 m², ki se nahaja v pritličju stavbe v Ljubljani »Hribarjevo nabrežje 1«, upravičenki vrne v naravi.

Upravni organ pa nadalje navaja, da je dne 03. 07. 2003 opravil ogled predmetnega poslovnega prostora, ter pri tem ugotovil, da je ta prostor danes prazen. Upošteva navedeno, predvsem pa določbo 22. člena ZDen (po poteku zakonsko določenega sedem letnega roka, ki je potekel dne 07. 12. 1998, zakon ne varuje več zavezanca, da določen čas nepremičnino obdrži v posesti, temveč se nepremičnina upravičencu vrne v last in posest), upravni organ navaja, da so podani vsi pogoji, da se obravnavan poslovni prostor upravičenki vrne v last in posest.

5.3.4 Poročilo o ugotovljenem pravnem in dejanskem stanju

Glede na zgoraj navedeno je Komisija za denacionalizacijo stanovanjskih hiš, stanovanj ter poslovnih stavb, prostorov in stavbnih zemljišč ter za denacionalizacijo zasebnih gospodarskih podjetij v Upravni enoti Ljubljana, na podlagi 65. člena ZDen, na svoji seji 15. 03. 2006 sprejela poročilo o ugotovljenem pravnem in dejanskem stanju v predmetni zadevi. Upošteva vse gornje navedbe upravnega organa, je Komisija ugotovila, da so izpolnjeni vsi zakonski pogoji, da se upravičenki »Mariji Prešeren« obravnavan poslovni prostor vrne v naravi.

5.3.5 Odgovor zavezanca

V zakonskem petnajst dnevem roku je na poročilo odgovorilo zavezano podjetje. V svoji vlogi z dne 10. 04. 2006 nasprotuje vrnitvi obravnavanega poslovnega prostora v naravi. Pri tem navaja, da se nikakor ne strinja z zaključkom izvedenke »Pike Nogavičke«, katera je realna vrednost zasebnega kapitala glede na družbenega ob dokapitalizaciji zavezanca s strani Koprive v letu 1991. Ocena upravnega organa, da kot vrednost med zasebnim in družbenim kapitalom upošteva datum 29. 04. 1991 je po mnenju zavezanca neutemeljena, saj je bila pogodba o dokapitalizaciji med podjetjem Vijolico in družbo Kopriva podpisana dne 21. 03. 1991. Kasnejša sprememba kurza dinarja do DEM, navaja zavezanec, ne more biti pravni temelj za razvezo pogodbe na katerega bi se lahko Vijolica kot prikrajšana stranka sklicevala, saj gre pri valutni spremembi za tipičen ukrep države.

Zavezanec v pripombah na poročilo tudi meni, da upravni organ ni imel zadosti dokazil glede obstoja subjektivnih znakov za njegovo špekulativno ravnanje pred preoblikovanjem v mešano podjetje v letu 1991. Navaja sicer, da je nesporno zavzel stališče glede združevanja predmetnega postopka z dokazi pridobljenimi v postopku vodenem pod šifro »A«, vendar pa tako kot v navedeni zadevi, tudi v konkretnem postopku, vztraja pri zaslišanju priče »Janeza Hočevarja«, ki je kot novi finančni direktor nastopil delo po prevzemu zavezanca s strani Koprive. Upravnemu organu nadalje predlaga naj zasliši tudi priče g. »Zahoviča«, direktorja Vijolice pred preoblikovanjem v mešano lastnino, gospoda »Marka Kluna«, ki je pregledal poslovanje podjetja Vijolica ob prodaji poslovnega deleža Koprive družbi Daisy iz Avstrije, ter gospoda »Jerneja Pirca«, direktorja zavezanca.

Zavezanec tudi meni, da vzgibe za dokapitalizacijo Vijolice, ki so pri dokapitalizaciji vodila Koprivo in njene obljube Vijolici, ki naj jih ne bi uresničila, upravni organ lahko ugotavlja, vendar pa niso bistvena vsebina pogodbe o dokapitalizaciji med podjetjem Vijolico in družbo Kopriva in jih zato kot takšne ne more upoštevati kot pravno zavezujoča. Tudi trditev, da naj bi zavezanec v nasprotju z načelom vestnosti in poštenja izkoristil nerealno bilančno stanje, ter da bi pred preoblikovanjem v mešano podjetje moral opraviti cenitev, po mnenju zavezanca ne drži. Pojasnjuje, da ugotovitev APPNI nima temelja v tedaj veljavnem Zakonu o družbenem kapitalu, niti ne v naknadno sprejetem ZLPP, ki je predvidel nadzor nad vsemi preoblikovanji po stari »Markovičevi« zakonodaji. Za kontrolo je pooblastil družbene pravobranilce

samoupravljanja, ki pa v konkretnem primeru niso vztrajali na ničnost posla iz razlogov na katere upravni organ opira svojo utemeljitev špekulativnega ravnanja zavezanca. Zavezanec navaja, da upravni organ pri odločanju o predhodnem vprašanju (kot je v konkretnem primeru oblika vračanja premoženja) ni vezan na predhodne ugotovitve drugih organov ter meni, da njegovo dokazno sklepanje kaže na pomanjkljivo sposobnost presoje. V tej vlogi zavezanec tudi graja ugotovitve upravnega organa, da se je podjetje Vijolica hotelo izogniti lastnosti denacionalizacijskega zavezanca.

Zavezanec nadalje ponovno poudarja, da v izvedenih dokazih ni dejstev, ki bi dokazoval, da je do dokapitalizacije Vijolice v letu 1991 prišlo zaradi špekulacije zavezanca, oziroma njegovega pravnega prednika, temveč zaradi potrebe po ohranitvi podjetja, ki svojih velikih likvidnostnih težav ni uspelo več reševati z najemanjem kreditov, temveč le še z dokapitalizacijo.

5.3.6 Ugotovitev ter odločitev upravnega organa

Po pregledu gornjih pripomb zavezanca na poročilo o ugotovljenem pravnem in dejanskem stanju, upravni organ ugotavlja, da so neutemeljene ter tudi, da je na vse ugovore zavezanca odgovoril že v obrazložitvi odločbe, zato v izogib ponavljanju svoje utemeljitve na tem mestu ne navaja.

V zvezi z navedbo zavezanca v vlogi z dne 10. 4. 2006, da je v predmetnem postopku z upravičenci pripravljen skleniti poravnavo pa upravni organ navaja, da je s tem predlogom, tako kot tudi s celotno vsebino vloge seznanil vlagateljico zahteve, ki je pri tem upravnem organu dne 21. 4. 2006 na zapisnik podala izjavo, da je poravnava za vlagatelje zahteve nesprejemljiva.

Glede na vse zgoraj navedeno je upravni organ v prvi točki odločbe odločil, da se »Mariji Prešeren«, rojeni dne 1. 10. 1923, umrli dne 1. 1. 1994 vrne poslovni prostor in skladišče, ki se nahaja v pritličju stavbe v Ljubljani »Hribarjevo nabrežje 1«. Glede na to, da je poslovni prostor prazen, se upravičenki vrne v last in posest.

Za skrbnico pokojni upravičenki vrnjenega premoženja se določi vlagateljica zahteve »Mojca Prešeren«.

Podjetje Vijolica je dolžno v roku 15 dni po pravnomočnosti odločbe, zgoraj navedeni poslovni prostor ter temu poslovnemu prostoru pripadajoči delež na skupnih delih in napravah v stavbi »Hribarjevo nabrežje 1«, predati skrbnici v last in posest.

Upravni organ je to odločbo izdal na podlagi določbe 202. člena Zakona o splošnem upravnem postopku (Ur.l.SFRJ, št. 47/86), ki se v postopku denacionalizacije uporablja na podlagi določbe 324. člena Zakona o splošnem upravnem postopku (Ur.l.RS, 22/05 – uradno prečiščeno besedilo).

5.4 PRITOŽBA ZOPER ODLOČBO PRVOSTOPENJSKEGA ORGANA

Zavezanec za vračilo podržavljenega premoženja (družba Vijolica) je pri drugostopenjskem organu (MOP) vložil pritožbo zoper odločbo Upravne enote Ljubljana (št. 363-254/92-144 z dne 24. 4. 2006), ki ga bremeni izvajanja špekulativnih poslov ter posledično vračila predmetnega poslovnega prostora.

V predmetni pritožbi se pritožnik sklicuje na svoje že predhodne vloge v predmetnem denacionalizacijskem postopku. Pripombe se nanašajo na dve vsebinski problematiki, ki sta bistveni za dokončno razrešitev predmetnega predhodnega vprašanja glede zakonske dopustnosti načina vračanja v predmetni zadevi:

- na vprašanja sorazmernosti vlaganj zasebnega kapitala glede na višino izvirno družbenih sredstev pri zavezancu;
- ter na vprašanje špekulativnosti preoblikovanja zavezanca v podjetje v mešani lastnini.

Zavezanec se nikakor ne more strinjati z zaključkom izvedenke »Pike Nogavičke« glede tega, katera je realna vrednost zasebnega kapitala glede na družbenega ob dokapitalizaciji zavezanca s strani Koprive v letu 1991. Pri tem navaja vrsto napak, ki so privedle do napačne ocene vrednosti premoženja denacionalizacijskih upravičencev pri zavezancu, npr. napačno upoštevanje datuma dokapitalizacije, upoštevanje aktive ne pa tudi pasive, uporaba cenitev, ki so bile metodološko neustrezne, upoštevanje celotne kvadrature zadevanih lokalov namesto solastniških deležev nepremičnine,...

Tudi utemeljitev špekulativnosti dokapitalizacije Vijolice v letu 1991 je po njegovem mnenju v nasprotju z izvedenimi dokazi ter nerazčiščena glede obstoja subjektivnih elementov, ki bi dokazovala špekulativno ravnanje denacionalizacijskega zavezanca.

V odgovoru na pritožbo, ki ga je podala »Mojca Prešeren«, ki nadaljuje denacionalizacijski postopek po pokojni upravičenki »Mariji Prešeren«, omenjena kritizira vse pritožbene navedbe zavezanca ter k temu dodaja številna pojasnila temelječa na navodilih Ustavnega sodišča RS in spisni dokumentaciji, ki kaže na nedopustna ravnanja.

Pritožbeni organ ugotavlja, da je prvostopenjski upravni organ v zadevi pravilno odločil in v obrazložitvi izpodbijane odločbe pravilno presodil navedbe, ki jih pritožnik ponovno uveljavlja v pritožbi. Pritožbeni organ se zato v izogib ponavljanju v skladu z določbo 2. odstavka 245. člena Zakona o splošnem upravnem postopku (Ur.l. SFRJ št. 47/86), ki se glede na določbo 6. člena ZDen uporablja v postopkih denacionalizacije, sklicuje na razloge iz izpodbijane odločbe ter v zvezi s pritožbenimi navedbami zgolj še pojasnjuje nekatera dejstva, ki dodatno podkrepijo odločitev upravnega organa, npr. da je ocena vrednosti podržavljenega premoženja, ki jo je podala izvedenka »Nogavička« pravilna, saj jo je kot pravilno sprejelo tudi upravno sodišče v svoji

sodbi zoper odločbo izdano v upravnem postopku v katerem so se ugotavljala ista dejstva kot v predmetnem; da je izvedenka pri oceni upoštevala solastniške deleže nepremičnin,...

Glede na ugotovljeno, pritožbeni organ zaključuje, da je bil postopek na prvi stopnji pravilen in da je odločba pravilna ter na zakonu utemeljena, zato je pritožbeni organ pritožbo pritožnika zavrnil kot neutemeljeno (Odločba MOP, št. 4903-22/06).

5.5 TOŽBA V UPRAVNEM SPORU

Zavezanec za vračilo predmetnega poslovnega prostora (tožeča stranka) je zoper odločbo drugostopenjskega organa (tožena stranka), ki se pridružuje ugotovitvam prvostopenjskega, vložil tožbo v upravnem sporu, v kateri se sklicuje na pritožbene razloge (na nepopolno ugotovljeno dejansko stanje, napačno uporabo materialnega prava in bistvene kršitve pravil postopka).

Tožeča stranka meni, da v obravnavanem primeru nobena od situacij, ki po stališču Ustavnega sodišča RS izjemoma dopušča vračilo v naravi kljub prepovedi iz četrtega odstavka 16. člena ZDen, ni podana (npr. nesorazmernost ne more biti pravilno ugotovljena, saj je bila pri tem upoštevana samo aktiva podjetja ne pa tudi pasiva, kar je iz vidika ekonomske logike in realnosti primerjave nesprejemljivo, pa tudi sicer je nesorazmernost podana zlasti ob bagatelnosti zasebnih vlaganj; tudi dokazna ocena, da naj bi bil prehod lastništva zavezanca v podjetje v mešani lastnini špekulativni posel, nima podlage v spisu).

Sodišče ugotavlja, da sta v obravnavanem primeru prvostopni organ in tožena stranka, ki je njegovo odločitev potrdila, upoštevala zavezujoča stališča sodišča, ki jih je podalo v svoji sodbi opr. št. »U X« z dne 30. 3. 2000 ter opr. št. »U Y« z dne 06. 12. 2005.

Upravno sodišče je v obrazložitvi svoje sodbe pojasnilo izključitev uporabe četrtega odstavka 16. člena ZDen in v skladu s tem presodilo, da sta prvostopni in toženi organ to izključitev tudi pravilno uporabila, kajti ugotovitev o nesorazmernosti je pravilna, saj temelji na strokovnem mnenju izvedenke finančne stroke, ki je pripravila več izračunov, vsi pa izkazujejo, da je zahtevano premoženje denacionalizacijskih upravičencev znatno več vredno kot zasebni lastninski vložek v podjetje.

Sodišče prav tako zavrača tudi ugovore tožeče stranke glede prehoda podržavljenega premoženja iz družbene v zasebno lastnino na podlagi špekulativnih poslov, ker je dokazna ocena prvostopenjskega organa in na njeni podlagi sprejeti sklepi, po njegovi presoji pravilna. Dokazna ocena upravnih organov je tudi vsebinsko prepričljiva, kar je podlaga za sklep o popolno ugotovljenem dejanskem stanju. Spoznanje o obstoju špekulativnosti pa je prvostopenjski organ oprl tudi na več dokazov. Vsi dokazi so po med seboj dovolj povezani za tako sklepanje in njihove dokazne moči po mnenju sodišča ni mogoče omajati. Pravilno ugotovljena dejanska

podlaga je zahtevala pravno sklepanje, da določbe četrtega odstavka 16. člena ZDen v tem primeru ni mogoče uporabiti, temveč odločiti v skladu z določbo 89. člena ZDen, da se podržavljeno premoženje vrne v naravi. Kot neutemeljeno je zato sodišče zavrnilo tudi tožbene ugovore o nepravilni uporabi procesnih določb in materialnega prava.

Sodišče je tožbo zavrnilo na podlagi prvega odstavka 59. člena Zakona o upravnem sporu (v nadaljevanju ZUS), ker je ugotovilo, da je bil postopek pred izdajo izpodbijane odločbe pravilen, in da je izpodbijana odločba pravilna in na zakonu utemeljena (Sodba Upravnega sodišča RS, št. U 1745/2006-18).

5.6 REVIZIJA ZOPER SODBO UPRAVNEGA SODIŠČA

Zavezanec za vračilo predmetnega poslovnega prostora (revident) je zoper sodbo Upravnega sodišča, ki je potrdilo ugotovitve prvostopenjskega organa ter tožene stranke, pri Vrhovnem sodišču v upravnem sporu vložil revizijo in sicer zaradi napačne uporabe materialnega prava in bistvene kršitve določbe 14. točke 2. odstavka 339. člena Zakona o pravnem postopku (ZPP). Po presoji revidenta izvedeni dokazi ne dopuščajo dokazne ocene prvostopenjske sodbe ne glede špekulativnosti prehoda lastništva zavezanca v podjetje v mešani lastnini niti glede opredelitve bagatelnosti vlaganj zasebnega kapitala. Revident meni, da je sodišče prve stopnje narobe ocenilo izvedene dokaze in napačno uporabilo določbo 4. odstavka 16. člena ZDen.

Po mnenju Vrhovnega sodišča revizija ni utemeljena.

Revizija je izredno pravno sredstvo, ki se lahko vloži zaradi bistvenih kršitev določb postopka v upravnem sporu iz 2. in 3. odstavka 75. člena ZUS-1 in zaradi zmotne uporabe materialnega prava (1. odstavek 85. člena ZUS-1). Vrhovno sodišče preizkusi izpodbijano sodbo samo v tistem delu, v katerem se izpodbija z revizijo in v mejah razlogov, ki so v njej navedeni, pri čemer po uradni dolžnosti pazi na pravilno uporabo materialnega prava (86. člen ZUS-1).

Po presoji revizijskega sodišča v obravnavani zadevi ni podana bistvena kršitev določb postopka v upravnem sporu iz 2. odstavka 75. člena ZUS-1 v zvezi s 14. točko 2. odstavka 339. člena ZPP, na katero se sklicuje revident. Izpodbijana sodba namreč nima takšnih pomanjkljivosti, zaradi katerih je ne bi bilo mogoče preizkusiti.

V obravnavani zadevi je sporno, ali je mogoče v tem denacionalizacijskem postopku uporabiti določbo 4. odstavka 16. člena ZDen oziroma ali so podani pogoji za njeno izključitev. Sodišče v zvezi s tem ugotavlja, da je sodišče prve stopnje izpodbijano sodbo pravilno oprlo na odločbo Ustavnega sodišča, ki jo je to izdalo v zvezi s sporno določbo. Ker glede na določbo 2. odstavka 85. člena ZUS-1 v reviziji ni mogoče izpodbijati dejanskega stanja, je revizijsko sodišče vezano na tista odločilna dejstva, ki so bila ugotovljena v upravnem postopku. V tem primeru pa je bilo s strokovnim

mnenjem izvedenke finančne stroke »Pike Nogavičke« ugotovljeno, da gre za očitno nesorazmerje med lastninskim vložkom in vrednostjo premoženja denacionalizacijskih upravičencev. Vrhovno sodišče pritruje tudi ugotovitvi sodišča prve stopnje, da je uporaba 4. odstavka 16. člena ZDen v obravnavanem primeru izključena tudi zaradi smiselne uporabe 86. člena ZDen, ki določa obveznost vrnitve podržavljenega premoženja v premerih, ko je le-to prešlo iz družbene v zasebno sfero na podlagi špekulativnih poslov. Ocena vseh dokazov, kot jih je podal v svoji odločbi organ prve stopnje, s katerim sta se strinjala tožena stranka in sodišče prve stopnje, je podlaga za sintezo o špekulativnosti pri ustanavljanju spornega podjetja v mešani lastnini. Ob takšnem dejanskem stanju, ugotovljenem v upravnem postopku, ki ima podlago v predloženih spisih, je bilo po presoji revizijskega sodišča materialno pravo pravilno uporabljeno in so bili v obravnavani zadevi izpolnjeni pogoji za vračilo spornega premoženja v naravi.

Glede na navedeno je revizijsko sodišče na podlagi 92. člena ZUS-1 revizijo zavrnilo kot neutemeljeno (Sodba Vrhovnega sodišča, št. X lpa 309/2007-12).

6 ZAKLJUČEK

Vodstvo Komunistične partije Jugoslavije se je za odvzem premoženja odločilo zato, da se po prevzemu politične oblasti čim prej polasti tudi »komandnih« položajev v gospodarstvu ter s pomočjo konfiskacije, nacionalizacije in še drugih ukrepov pride do obsežnega državnega gospodarskega sektorja, preko katerega bo lahko preoblikovalo gospodarsko življenje v državi. Pri snovanju taktike za doseg tega cilja je vodstvo KPJ upoštevalo zunanje in notranje okoliščine ter sovjetske izkušnje. Pri tem je spoznalo, da se ne smejo prezgodaj in po nepotrebnem zaletavati, saj bi tako poslabšali notranje razmere in zunanjepolitični položaj države. Partija se je na podlagi tega odločila za taktiko »postopne dušitve« zasebnega sektorja oziroma za bolj preudarno in prikrito krepitev državnega sektorja. Osnovni način razlaščenja oziroma podržavljanja (nacionalizacije) je bila v času vojne in prvo leto in pol po njej zaplemba. Bila je osnovni način prenosa zasebne lastnine v državno lastnino vse do uzakonitve nacionalizacije kot zakonskega akta. Uradna nacionalizacija, ki je bila v primernem političnem trenutku izpeljana na podlagi zakona, je bila tako skorajda formalnost, saj je zajela le tisto premoženje, ki do tedaj še ni bila podržavljeno.

Slovenija je z osamosvojitvijo preoblikovala tudi svoj politični in pravni sistem, ki temelji na pravičnosti kot izrazu pravne države. Da bi to načelo lahko uresničili, pa je bilo treba sprejeti ZDen, s katerim se popravijo krivice, ki so bile posameznikom povzročene z odvzemanjem premoženja. Denacionalizacijo premoženja urejajo številni materialnopravni predpisi, med najpomembnejše pa seveda sodi ZDen. Omenjeni zakon je natančno določil premoženje, ki je predmet vračanja in pogoje za pridobitev statusa upravičenca do denacionalizacije. Zakon pa določa tudi oblike denacionalizacije, in sicer vrnitev podržavljenega premoženja v naravi (vrnitev premoženja) ali pa plačilo odškodnine, če vrnitev premoženja ni možna. V takšnem primeru gre za tako imenovane ovire pri vračanju premoženja. Teh je lahko kar precej, ena izmed njih je tudi vračanje premoženja pravnih oseb v mešani lastnini, ki pa jo lahko prebrodimo, če imamo opravka s špekulativnimi posli.

Kot sem že omenila, je ovir pri vračanju podržavljenega premoženja kar nekaj, eno izmed njih pa določa tudi 4. odstavek 16. člena ZDen, ki pravi, da se premoženje pravnih oseb v mešani lastnini vrača le z vzpostavitvijo lastninskega deleža na kapitalu do višine podržavljenega premoženja. To določbo je pozneje, zaradi skladnosti z ustavo, presojalo tudi Ustavno sodišče, ki pa jo je s svojo odločbo razveljavilo, kolikor gre za pravne osebe v mešani lastnini, pri kateri se izkaže, da je imela opravka s špekulativnimi posli (torej, če se posebej izkaže, da je zasebni oziroma družbeni kapital v družbi v mešani lastnini bagatelen oziroma, da je lastninski vložek v očitnem nesorazmerju s premoženjem denacionalizacijskih upravičencev ter tudi, da je bil namen statusne spremembe predvsem izogniti se posledicam Zden, to je vrnitvi v naravi). V takšnem primeru so po določbi 89. člena ZDen podani pogoji za vrnitev podržavljenega premoženja v naravi. Z omenjeno oviro se je srečala tudi upravna enota Ljubljana izpostava Vič-Rudnik na izkušnjah, katere potek izvajanja denacionalizacijskega postopka sem predstavila. Upravni

organ je v predmetni zadevi odločal dvakrat. V prvotnem postopku ni imel nobenih natančnejših navodil o tem, kako naj takšna razmerja ugotavlja, zato je ravnal v skladu s svojo presojo, ki pa po mnenju drugostopenjskega organa ter Upravnega sodišča ni bila pravilna, zato jih je moral ponovno ugotavljati. Pri ponovnem odločanju pa je sledil podrobnejšim navodilom Ministrstva za okolje in prostor, ki jih je pripravilo na podlagi odločbe Ustavnega sodišča, ter tudi navodilom Upravnega sodišča, ki jih je podalo v svoji sodbi glede prve odločitve. Na podlagi teh navodil pa je le ugotovil, da so v obravnavani zadevi podana razmerja, ki dovoljujejo izključitev 4. odstavka 16. člena ZDen in je skladno s tem premoženje vrnil v naravi.

V zvezi z obravnavanim primerom bi rada izpostavila predvsem dejstvo, da do vstopa v Evropsko unijo ni bilo storjenega nič konkretnega v zvezi z reševanjem denacionalizacijskih problemov, pa tudi nadaljnji ukrepi niso pripomogli k uresničitvi zastavljenega načrta glede zaključka denacionalizacijskih postopkov.

Eden izmed pogojev izpopolnjevanja političnih kriterijev Republike Slovenije za vključitev v Evropsko unijo je bil tudi ta, da je treba pospešiti zaključevanje denacionalizacijskih postopkov, ki se odvijajo prepočasi. Vlada Republike Slovenije je v letu 2002 glede reševanja tega problema sprejela vrsto ukrepov, ki pa povsod niso imeli enakih učinkov, saj v nekaterih upravnih enotah postopki v letu 2008 še vedno niso zaključeni. Po načrtu upravnih enot bi morali biti denacionalizacijski postopki na prvi stopnji končani najpozneje do konca marca 2005. Razlog, da se omenjeni cilj ni uresničil, pa je predvsem v tem, da stranke vlagajo zahteve za obnovo postopkov in da upravne enote prejemajo iz druge stopnje v ponovno reševanje zadeve, o katerih bi morala ministrstva že sama odločiti. Ta navedba velja tudi za konkretni primer, v katerem je drugostopenjski organ (MOP) zadevo vrnil v ponovni postopek oziroma odločanje prvostopenjskemu organu (upravni enoti), čeprav bi dokaze, zbrane s strani prvostopenjskega organa, lahko presodil in razširil ter pri tem ravnal v skladu s svojim pogledom na zadevo. MOP bi v tem primeru o zadevi lahko odločal, saj so mu bili ukrepi reševanja poznani in celo bolj jasni kot pa upravnemu organu v prvotnem postopku (glede na to, da je upravnim enotam pripravil natančnejša navodila o tem, kako ravnati v takšni situaciji). Tudi pri pridobitvi dodatnih dokazov ne bi imel težav, saj bi bilo potrebno samo razširiti obstoječe (v smislu, da se na podlagi zbranih listin in dodatnih izvedeniških mnenj ugotovi vrednost celotnega podržavljenega premoženja). MOP pa, na podlagi navodil, verjetno tudi ne bi ugotavljal vseh treh pogojev, ki dokazujejo špekulativnost s strani zavezanca, saj je bilo zadostno ugotoviti samo enega izmed navedenih. Tako bi drugostopenjski organ pospešil reševanje zadeve, saj bi se s tem izognili ponovnemu odločanju na prvi stopnji, ugotavljanju vseh treh pogojev špekulativnosti ter nazadnje tudi ponovni pritožbi na drugostopenjski organ, saj odločitvi prvostopenjskega organa vedno sledi tudi odločitev drugostopenjskega.

Drugače pa takšen način postopanja reševanja zadeve, da upravni organ odloča brez kakršnih koli prejšnjih natančnejših navodil, ni smiseln. Vsak organ ima lahko o isti zadevi različne poglede in tako se postopek ne more zaključiti v razumnem času, ampak se vleče v nedogled, v tem času pa se lahko zgodi, in v večini primerov se je

to tudi zgodilo, da upravičenci umrejo in se postopki nadaljujejo po njihovih naslednikih. Vsi organi, ki imajo opravka z reševanjem denacionalizacijskih zahtevkov, bi morali biti med seboj bolj organizirani in složni. Že od vsega začetka reševanja prvih denacionalizacijskih zadev bi bilo potrebno voditi neko enotno evidenco rešenih zadev, skupaj z ukrepi njihovega reševanja, s katerimi bi si pomagali ostali prvostopenjski organi, kajti povsod se srečujejo s podobnimi zadevami. Poleg prvostopenjskega organa bi morala biti v reševanje denacionalizacijskih zadev vključena samo najvišja organa, ki odločata o stvari po sodni poti, to sta Upravno ter Vrhovno sodišče. Upravno sodišče bi spremljalo delo prvostopenjskega organa ter ga na podlagi svojih mnenj tudi usmerjalo, Vrhovno sodišče pa bi odločalo o reviziji zoper izdano odločbo, ki je bila sprejeta v skladu z napotki Upravnega sodišča (ravnalo bi se tako, kot da je šlo hkrati tudi za sodbo Upravnega sodišča). Tako bi bile zadeve rešene občutno hitreje, kajti nadaljnje pritožbe in tožbe na nižji stopnji zoper odločitve o zadevi ne bi bile smiselne, saj bi bila ta sprejeta v skladu z napotki Upravnega sodišča. Na takšen način bi se izognili tolikšnim možnostim, ki jih stranke lahko uveljavljajo zoper neko sprejeto odločitev in prešli na eno samo, ki tako ali tako na koncu prevladuje.

LITERATURA

1. Breznik, Janez. Zakon o denacionalizaciji s komentarjem. Ljubljana, Gospodarski vestnik, 2000.
2. Juren, Peter - Finžgar, Alojzij. Predpisi o agrarni reformi, nacionalizaciji in zaplembah premoženja po drugi svetovni vojni. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 1992.
3. Polič, Vasilij. Denacionalizacija s sodno prakso Vrhovnega sodišča Republike Slovenije. Izola, Desk, 1998.
4. Prinčič, Jože. Povojne nacionalizacije v Sloveniji 1945-1963. Dolenjska založba, Novo mesto, 1994.
5. Prinčič, Jože. Podržavljenje zasebnega premoženja v Sloveniji po drugi svetovni vojni. V: Borak, Neven - Lazarević, Žarko (ur.): Prevrati in slovensko gospodarstvo v XX. Stoletju 1918-1945-1991. Cankarjeva založba, Ljubljana, 1996.
6. Šturm, Lovro. Upravni posegi države v zasebno lastnino. V: Čebulj, Janez - Strmečki, Mik (ur.): Upravno pravo, učbenik. Fakulteta za upravo, Ljubljana, 2005.

VIRI

1. Navodilo Ministrstva za okolje in prostor v zvezi z odločbo Ustavnega sodišča RS, št. U-I-72/93, leto 2005
2. Odločba Ministrstva za okolje in prostor, št. 4903-22/06 z dne 19. 6. 2006
3. Odločba Upravne enote Ljubljana, št. 363-254/92-144 z dne 24. 4. 2006
4. Slovar slovenskega knjižnega jezika. Ljubljana, DZS, 1994
5. Sodba Upravnega sodišča RS, št. U 1745/2006-18 z dne 19. 12. 2006
6. Sodba Vrhovnega sodišča RS, št. X Ips 309/2007-12 z dne 19. 4. 2007
7. Zakon o varstvu konkurence, Uradni list RS, št. 18/1993

SEZNAM SLIK

Slika 1: Razmerje lastništva na dan 31. 12. 1990 (brez upoštevanja dejstva, da je bil zasebni kapital vplačan šele 29. 4. 1991).....	23
Slika 2: Razmerje lastništva na dan 31. 12. 1990 (brez upoštevanja dejstva, da je bil zasebni kapital dejansko vplačan šele 29. 4. 1991).....	32
Slika 3: Razmerje lastništva na dan 31. 12. 1990 (z upoštevanjem dejstva, da je bil zasebni kapital dejansko vplačan šele 29. 4. 1991).....	33
Slika 4: Realno razmerje med družbenim in zasebnim kapitalom na dan 31. 12. 1990 (z upoštevanjem dejstva, da je bil zasebni kapital dejansko vplačan šele 29. 4. 1991 ter z upoštevanjem zneska poravnave)	34
Slika 5: Razlika med zasebnim vložkom in na novo ugotovljeno vrednostjo premoženja denacionalizacijskih upravičencev (ob upoštevanju različnih datumov oziroma dejstev)	37
Slika 6: Razlika med vrednostjo zasebnega vložka in na novo ugotovljeno vrednostjo premoženja denacionalizacijskih upravičencev (ob upoštevanju datuma 21. 3. 1991)	38

IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA

Študentka Simona Gruden izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Janeza Čebulja, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

Lektor: Grega Rihtar

V Ljubljani, dne 1. 12. 2008

Podpis:
